

Interview met Prof. Dr. Monique Chemillier-Gendreau, specialist internationaal recht

over de achtergronden van het zionisme en de politieke doelstellingen van Israël

Naar aanleiding van haar boek over

de verhindering van een Palestijnse staat: Israëls doelstelling sinds zijn oprichting

1,2 miljoen views | 451 K abonnees | 6 sept. 2025 | www.elucid.media |

Onafhankelijk Frans mediakanaal Éluclid | Nederlandse vertaling: juli - aug. 2026

In Nederland komt veel van de internationale mediaberichtgeving tot ons via het Amerikaanse persbureau Reuters. Daardoor bekijken we – vaak zonder dat we daar erg in hebben – veel buitenlandse ontwikkelingen door een enigszins Amerikaans gekleurde bril. Juist bij zeer beladen onderwerpen als het Palestijns-Israëliësch conflict is het van grote waarde om deze ook uit andere bronnen belicht te krijgen, bijvoorbeeld vanuit Frankrijk; en zeker als een expert aan het woord komt die zowel vanuit de wetenschap als vanuit de praktijk van de internationale rechtspraak zeer goed is ingevoerd.

Presentatie: Olivier Berruyer | Productie: Carla Constantini | Montage: Xavier de Capèle

► *Professor Monique Chemillier-Gendreau (*1935) is een van de meest vooraanstaande Franse specialisten op het gebied van internationaal recht. Zij is hoogleraar publiekrecht en politieke wetenschappen, en emeritus-hoogleraar aan de Universiteit Paris-Cité. Haar werk richt zich onder meer op de staatstheorie en zij heeft gepleit voor prestigieuze internationale rechtbanken, zoals het Internationaal Gerechtshof, waar zij de praktijken van Israël in de bezette Palestijnse gebieden aan de kaak heeft gesteld. Zij is de auteur van ‘De verhindering van een Palestijnse staat: Israëls doelstelling sinds zijn oprichting’, een nietsontziende analyse van 75 jaar Israëlische schijnvertoningen.*

In dit interview, afgenomen door Olivier Berruyer voor Éluclid, blikt zij terug op de context waarin het zionisme ontstond en op de manier waarop deze ideologie zich heeft doorgezet. Vervolgens beschrijft ze in detail de verschillende strategieën van Israël om het bestaan van een Palestijnse staat in de praktijk onmogelijk te maken, waarbij alle mogelijke middelen worden ingezet.

Uit de flaptekst van haar boek: « Een uitweg uit het conflict, waarbij Israël bereid zou zijn een Palestijnse staat naast zich te erkennen, zal er niet van komen. Israël heeft zich daar altijd tegen verzet en is nooit oprecht geweest op de momenten dat het – onder externe druk – gedaan heeft alsof het deze uitkomst voor ogen had. Zowel voor als na de stichting van de staat Israël is het zionistisch gedachtegoed richtinggevend geweest, en specifiek in de wil om zich het gehele grondgebied van Palestina toe te eigenen. »

(Afb.: Prof. Monique Chemillier-Gendreau. Bron: Al Majalla)

De oorsprong van het zionisme

Mevrouw Monique Chemillier-Gendreau, goedendag. Goedendag. Ik ben erg blij u te mogen verwelkomen op het YouTube-kanaal van Éluclid. [...] U hebt onlangs het boek 'De verhindering van een Palestijnse staat: Israëls doelstelling sinds zijn oprichting' gepubliceerd, een nietsontziende analyse van 75 jaar Israëlische schijnvertoningen, waarover we het vandaag zullen hebben om beter te begrijpen wat er momenteel in Gaza gebeurt.

Om te beginnen hebben we vaak de neiging om de geschiedenis van het conflict te beschrijven vanaf de oprichting van de staat Israël in 1948, maar de wortels reiken dieper, zelfs tot in de 19e eeuw. Kunt u ons uitleggen waar de zionistische ideologie vandaan komt en wat deze inhoudt?

De zionistische ideologie kwam pas relatief laat op in de geschiedenis van het Joodse volk. Dit volk was inderdaad op zeker moment in de oude geschiedenis een volk uit het Nabije-Oosten en het verspreidde zich vervolgens over de hele wereld. Dit [de ballingschap/verstrooiing, red.] was het lot van de Joden – en dat is overigens een heel interessant en prachtig verhaal: dit volk is namelijk verenigd gebleven door zijn tradities, cultuur en religie. Soms waren sommige Joden atheïst, maar bleven ze zichzelf toch als Joden beschouwen vanwege hun verbondenheid met deze gemeenschappelijke cultuur, ondanks het feit dat ze verspreid waren over de hele wereld, want er zijn Joden op alle continenten. Dat was hun lot, maar dit lot is zwaar getekend: ze werden op veel plaatsen, in sommige landen sterker dan in andere, getroffen door golven van antisemitisme die in bepaalde periodes van de geschiedenis verschrikkelijk zijn geweest, met discriminatie, pogroms, en bloedbaden. Maar dit volk hield stand.

Het zionistisch project was onuitvoerbaar zonder inbreuk te maken op de rechten van een ander volk

In de 19e eeuw kwam een van hun briljante vertegenwoordigers, Theodor Herzl, met het concept van het zionisme, dat wil zeggen iets wat eeuwenlang uit hun politieke perspectief was verdwenen: de idee om zich op territoriale basis opnieuw als staat te vestigen. Theodor Herzl zei aan het einde van de 19e eeuw, vanwege de vervolging waarvan de Joden in bepaalde Europese landen het slachtoffer waren: „Het zou beter voor ons zijn en het probleem zou zijn opgelost als we ons zouden verenigen in een staat.” Door het woord ‘Sion’ te gebruiken – de naam van een van de heuvels van Jeruzalem – kreeg deze beweging de naam zionisme. [...] En hoewel hij later nog even met het idee speelde om de Joden elders te herenigen, was de kern van het zionistische project wel degelijk de terugkeer naar het land Palestina. Het zionisme ontstond dus op dat moment, in de 19e eeuw.

Dit project was onuitvoerbaar zonder inbreuk te maken op de rechten van een ander volk. Het bleef in eerste instantie steken in de fase van een project, maar uiteindelijk werden er zionistische congressen gehouden. Het werd stap voor stap georganiseerd en het kreeg de steun van de Britse regering. Het was namelijk Lord Balfour, staatssecretaris van de Britse regering, die in 1917 een brief, de zogeheten Balfour-verklaring, schreef aan de vertegenwoordiger van de zionistische beweging in Groot-Brittannië. Deze vertegenwoordiger was slechts een particulier, en dus heeft deze brief geen enkele juridische of zelfs politieke waarde. Balfour schreef hem dat de regering van Zijne Majesteit de immigratie van Joden naar

Palestina met welwillendheid zou bekijken, met het oog op de oprichting van een Joods nationaal tehuis. En vanaf dat moment is de hele geschiedenis in een stroomversnelling geraakt.

Waarom schreef Lord Balfour dit?

In Groot-Brittannië – net zoals dit vandaag de dag nog sterker het geval is in de VS – stond men positief tegenover het zionisme, en wel om religieuze redenen. Want de Angelsaksische *evangelicals*, in hun interpretatie van de Bijbel, zijn ervan overtuigd dat Christus zal terugkeren en het einde der tijden zal aanbreken wanneer alle Joden in Israël bijeen zijn gebracht. Om die reden staan zij dus positief tegenover het zionisme. Daar is het allemaal mee begonnen. Het begon in de 19e eeuw als een intellectueel avontuur dat uitgroeide tot een politieke onderneming.

En waarom hechtte Groot-Brittannië zoveel belang aan deze zionistische ideologie, terwijl in de rest van Europa veel mensen juist de neiging hadden om in antisemitisme te vervallen?

Het is geen tegenstelling tussen een Groot-Brittannië dat niet antisemitisch zou zijn en het antisemitisme elders. Er was overal in Europa antisemitisme aanwezig, en in sommige Oost-Europese landen in nog sterkere mate. En ook in Frankrijk was er veel antisemitisme, denk maar aan de Dreyfus-affaire. Ook in Groot-Brittannië kwam antisemitisme voor, maar de Britse regering was dus tegen dit antisemitisme. Ze was pro-Joods, en werd daarin vooral gesteund door die evangelicale achterban waar ik het over had, die een belangrijke ideologische basis vormde.

Dit hangt samen met nog iets anders. We bevinden ons aan het begin van de 20e eeuw midden in de koloniale periode van Europa. Europa had onder meer in de 19e eeuw zijn koloniale veroveringen gedaan en ook aan het begin van de 20e eeuw vonden er nog koloniale veroveringen plaats. Vervolgens was er de poging tot behoud van de koloniale bezittingen, gevolgd door de bevrijdings- of dekolonisatieoorlogen, waarvan sommige zeer gewelddadig waren van de kant van de kolonisatoren.

***“Het probleem van het zionisme, dat zijn die 600.000 Arabieren die op dit stuk land wonen.” En hij vervolgt: „Maar het zijn toch nomaden?
We kunnen ze wel ergens anders heen jagen.”***

Ik citeer in mijn boek dat een van de naasten van Theodor Herzl in een brief schrijft – echt niet te geloven: “Het probleem van het zionisme, dat zijn die 600.000 Arabieren die op dit stuk land wonen.” En hij vervolgt: „Maar het zijn toch nomaden? We kunnen ze wel ergens anders heen jagen. Het zou het terrein vrijmaken en een doorn uit de voet van het zionisme wegnemen.” *Sic*. En dit sluit aan bij de houding van koloniale minachting die kenmerkend was voor de Europese regeringen en elites in die tijd.

Dit sluit aan bij de houding van koloniale minachting die kenmerkend was voor de Europese regeringen en elites in die tijd

Palestina vóór de oprichting van Israël

En hoe zag dit gebied eruit op het moment van de oprichting van Israël? Welke bevolking woonde er? Hoe functioneerde het, en waar lagen de grenzen van het gebied?

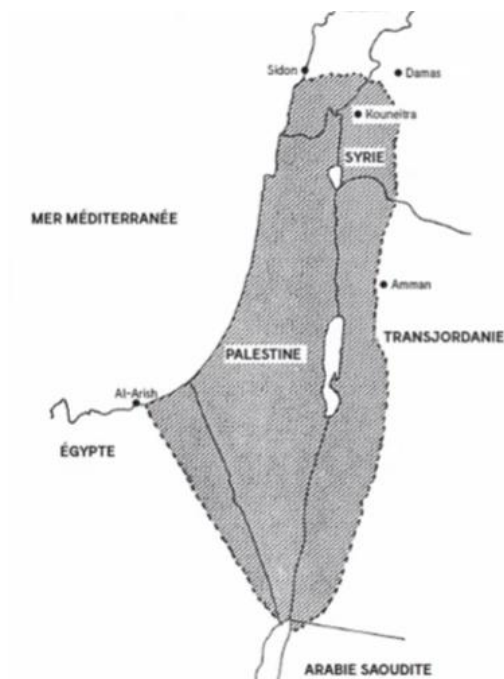
De oprichting van Israël vond plaats in 1948, volgend op resolutie 180 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties. Maar eerst moeten we het Britse mandaat bespreken. Het Nabije Oosten stond tot aan de oorlog van 1914 onder Ottomaanse heerschappij. Toen de oorlog van 1914 uitbrak, stonden landen als Frankrijk, Groot-Brittannië, kortom de geallieerden, tegenover een andere alliantie, bestaande uit Duitsland, Italië en Turkije/het Ottomaanse Rijk. Tijdens de oorlog hadden de Westerse mogendheden een heel duidelijk plan, dat ze overigens ook hebben uitgevoerd: als ze zouden winnen, zouden ze de koloniën van de verslagen landen in beslag nemen en deze in nog nader te bepalen vorm aan zichzelf toewijzen. Duitsland en Turkije worden verslagen en hun koloniën worden in de vorm van mandaten van hen afgenomen. De Volkenbond, die tegelijkertijd wordt opgericht, gaat dit regelen.

Deze mandaatgebieden, Palestina, Syrië, Libanon en Irak, zouden volgens de afspraken onafhankelijk worden aan het einde van de mandaattermijn, rond 1945.

Er zijn dan verschillende categorieën mandaten. De Duitse koloniën in Afrika vallen onder [mandaat categorie C, red.], terwijl de koloniën [in het Nabije Oosten] die van het Ottomaanse Rijk zijn afgenomen, vallen onder mandaten van categorie A. In het verdrag van de Volkenbond is de status van deze mandaten vastgelegd en wordt duidelijk gesteld dat de mandaatgebieden van categorie A onafhankelijk zullen worden aan het einde van de mandaattermijn [in dit geval: rond 1945, red.] Er ligt dus een belofte van onafhankelijkheid.

***Het zionistische project reikte veel verder dan het Britse mandaatgebied.
Het omvatte delen van het huidige Jordanië, Syrië, Libanon en Egypte.***

De mandaten in deze regio zijn verdeeld tussen Frankrijk en Groot-Brittannië. Groot-Brittannië krijgt het mandaat over Palestina. Wanneer dit mandaat over Palestina wordt toegewezen, moeten de grenzen ervan worden vastgesteld. Dat is heel interessant en ik geef in mijn boek de twee kaarten weer: de kaart van het territoriale zionistische project en de kaart van het Britse mandaat.

***Afb. links: het ‘territoriale zionistische project’
incl. delen van het huidige Jordanië, Syrië, Libanon en Egypte***

***Afb. rechts: Brits mandaatgebied, met
‘Palestina’ uitsluitend in egaal grijs***

(Beide afb.: screenshots uit het originele interview bij Élucid; met toestemming overgenomen)

Het zionistische project reikte veel verder. Het zionistische project omvatte delen van het huidige Jordanië, Syrië, Libanon en Egypte. Maar het Britse mandaat werd vastgelegd in verschillende overeenkomsten met Frankrijk, onder auspiciën van de Volkenbond. En zo ontstond destijds de afbakening van wat men ‘Palestina’ noemt, dat overeenkomt met het grondgebied van Israël plus het huidige Palestina. Dit mandaatgebied Palestina stond van 1920 tot 1947 onder Brits bestuur.

Maar de Britten hebben de Balfour-verklaring in het mandaat opgenomen, wat een waanzinnige tegenstrijdigheid is, want het mandaat beloofde onafhankelijkheid aan ‘het gehele volk’ dat zich op dat grondgebied bevond. Zeg het maar: welk gebied, welke bevolking? Het betrof Palestina, dat een volledig Arabisch grondgebied was. Welke bevolking? In 1920 was er een beperkte Joodse bevolking. Maar tegelijkertijd hadden de Britten beloofd een Joods nationaal tehuis te bevorderen. Daarom moedigen ze Joodse immigratie aan. De Arabische bevolking beseft wat er met hen gebeurt, namelijk een existentiële bedreiging voor hun toekomst. Er vinden verschillende Arabische opstanden plaats die de Britten zo goed en zo kwaad als het gaat neerslaan. Maar omdat ze de Joodse immigratie aanmoedigen, gaat deze immigratie ook door. Deze immigratie wordt op uiterst krachtige wijze ondersteund door het Joods Agentschap, dat tot taak heeft land aan te kopen, zodat zoveel mogelijk grond in Joodse handen komt. Het Britse mandaat eindigt in een absolute ramp, omdat er in het interbellum, nadat Hitler aan de macht is gekomen, en vooral ook tijdens de [Tweede Wereld]oorlog – sprake is van een veel sterkere immigratie, wat natuurlijk begrijpelijk is.

***De Britten hebben de Balfour-verklaring in het mandaat opgenomen
- een waanzinnige tegenstrijdigheid, want het mandaat
beloofde onafhankelijkheid aan ‘het gehele volk’ dat zich op dat
grondgebied bevond.***

Wanneer de oorlog ten einde loopt, worden de andere mandaten uit deze categorie – dus de overige gebieden die op het Ottomaanse Rijk waren veroverd, namelijk Syrië, Libanon en Irak – onafhankelijk. De Britten weten niet wat ze met Palestina aan moeten. De onrust is enorm. Er zijn rellen waarbij honderden doden vallen. En dus leggen ze het probleem voor aan de Verenigde Naties. „We geven het probleem aan jullie terug, zoek het maar uit. We hebben de situatie niet meer onder controle.” De Verenigde Naties stellen een datum vast voor het vertrek van de Britten. Die vertrekken echter al enkele maanden eerder dan de vastgestelde datum. Ze kunnen niet langer blijven. Het is niet meer te hanteren.

Over het gebied ten tijde van de oprichting van de staat Israël: resolutie 180 kent Israël iets meer dan de helft van het grondgebied toe, hoewel de joden iets minder dan de helft van de bevolking uitmaken [inclusief de Joodse vluchtelingen]. Maar goed, het is een verdeling waarover is onderhandeld door de Verenigde Naties. We moeten hier nog op terugkomen om de huidige situatie te begrijpen, want die is het gevolg van de vroegere situatie.

Op dat moment tonen de Westerse mogendheden geen enkel respect voor de Arabische bevolking. Geen enkel respect. Van dit volk wordt gevraagd de helft van zijn grondgebied op te offeren. Dat wordt hun opgelegd via een resolutie van de Verenigde Naties. Deze resolutie is niet bindend, want het betreft een resolutie van de Algemene Vergadering. De Algemene Vergadering heeft namelijk geen bindende bevoegdheid. De Algemene Vergadering beveelt

de lidstaten en Groot-Brittannië aan om Palestina te verdelen, met een internationale status voor Jeruzalem. Het is een aanbeveling, een voorstel. Maar als men had gewild dat dit effectief zou zijn, dat wil zeggen dat het zou uitgroeien tot een rechtsgeldige constructie met erkenning door beide partijen, de Israëli's en de Palestijnen, dan had men met de Palestijnen moeten onderhandelen, dan had men over tegenprestaties ['wisselgeld'] moeten onderhandelen. Je kunt een volk niet de helft van zijn grondgebied afnemen terwijl je het twintig jaar eerder onafhankelijkheid hebt beloofd.

(Afb.: Daily Motion)

De Nakba, of de oorlog van 1948

Met al die opstanden in de jaren '20 en '30, was het duidelijk dat het slecht zou aflopen. Waarom hielden de Westerse mogendheden zo vast aan hun standpunt? Waarom hebben ze de oprichting van deze staat afgedwongen?

Omdat ze dachten dat ze de Arabische bevolking konden overrulen, dat ze hen wel konden dwingen te accepteren dat de staat Israël werd opgericht.

En wat had Israël in ruil daarvoor toegezegd in het kader van resolutie 181?

Israël bestond toen nog niet, dus het had ook niets toegezegd. Toen resolutie 181 in 1947 werd aangenomen, was Israël namelijk nog geen staat. Het betrof een Joodse

immigrantenbevolking in een mandaatgebied van de Volkenbond onder Brits mandaat. Toen Israël zich tot staat uitriep, vroeg het al snel om toetreding tot de Verenigde Naties. Maar onmiddellijk leidden de onlusten tot de eerste [Arabisch-Israëlische] oorlog. Deze oorlog werd gevoerd door de Arabische staten – omdat de Palestijnen niet georganiseerd waren; bovendien had het Britse mandaat hun geen enkele kans gegeven zich te organiseren, want ze werden onderdrukt door voortdurende repressieve maatregelen, omdat ze op straat in opstand waren gekomen. Omdat de Palestijnen dus nauwelijks politiek georganiseerd waren, waren het de Arabische staten [namens het Palestijnse volk] die op dat moment resolutie 181 afwezen, omdat deze in strijd was met het volkenrecht zoals dat in het VN-Handvest is vastgelegd.

De eerste Israëlisch – Arabische oorlog begint dus in 1948. De Arabische staten worden heel snel overwonnen door Israël. Tijdens het Britse mandaat hadden de Israëli's zich namelijk bewapend onder toezicht oog van de Britten. Je had meerdere zeer goed bewapende milities zoals de Hagana, Stern en Irgun. En in de aanloop naar 1948 – dat wil zeggen: het einde van de Tweede Wereldoorlog en daarna – werden er wapens aangevoerd via een luchtbrug tussen Tsjecho-Slowakije en Israël. Dus Israël was in militair opzicht al perfect voorbereid; het won daarom met gemak van de Arabische troepenmachten. Daar profiteerde Israël van door één derde van het grondgebied in te nemen dat de VN aan de Arabische bevolking, dus aan de Palestijnen, had gegeven. Het verdrijven van de bevolking, inclusief het vestigen van eigen mensen [kolonisten] in het gebied, wordt de Nakba genoemd. Dit ging door totdat in 1949 een bestand werd gesloten tussen enerzijds Jordanië en Egypte en anderzijds Israël, met een bestandslijn die tegenwoordig de Groene Lijn wordt genoemd.

Iets meer in detail: wat is er gebeurd tijdens deze Nakba? Er is veel geweld gepleegd, klopt dat?

De Israëli's hebben de Nakba decennialang ontkend, maar gelukkig is er een generatie Israëlische historici gekomen die in intellectueel opzicht eerlijk was en het nodige onderzoek heeft verricht, met name toen de archieven werden opengesteld. Het is duidelijk dat de Israëli's tijdens die periode van de Nakba de Palestijnen op georganiseerde wijze hebben verdreven. In eerste instantie door in bepaalde dorpen gruwelijke bloedbaden aan te richten. Het bekendste voorbeeld is het bloedbad van Deir Yassin. Er waren er nog verschillende andere, zodat de Arabische bevolking natuurlijk wist dat er in het naburige dorp een bloedbad plaatsvond; en dus vluchtten ze wanneer ze het Israëlische leger zagen aankomen, uit angst voor een moordpartij [ook in hun eigen dorp]. Vervolgens vond er een georganiseerde verdrijving plaats met vrachtwagens waarin mensen werden samengepropt om ze naar elders te sturen.

Er was dus al sprake van etnische zuivering [in 1948], want het zionistisch project was reeds aanwezig in de Israëlische mentaliteit. Er zijn momenten geweest waarop het werd verdoezeld toen er iets meer democratische, iets mildere regeringen aan de macht waren,

maar dit zionistische project heeft de Israëli's nooit losgelaten. Dat is wat ik in mijn boek wil laten zien, want het is een al lang bestaand, zeer uitgerijpt project. Het begon dus in 1948.

Er was dus al sprake van etnische zuivering in 1948

Eén derde van het Palestijnse Arabische grondgebied volgens resolutie 181 kwam onder Israëlische controle. Vervolgens vroeg Israël om toetreding tot de Verenigde Naties. De Verenigde Naties hadden goed gezien hoe Israël zich tijdens de eerste maanden van deze oorlog gedroeg. Dat wil zeggen: schendingen van alle regels van het internationaal recht, zoals het verbod op het gebruik van geweld, bescherming van de bevolking, mensenrechten, enzovoort.

Maar wat was hun verhaal op dat moment?

Hoe rechtvaardigden ze het schenden van het internationaal recht op zo'n grote schaal?

Ze waren van mening dat de Arabieren hen hadden aangevallen. Het klopt inderdaad dat de Arabische legers het initiatief hadden genomen, maar voor de Israëli's is het altijd een kwestie van 'zelfverdediging' en 'veiligheid'. Dat is hun belangrijkste argument, dat volkomen misleidend is. En dus moesten ze, in naam van hun veiligheid, 'wat meer grondgebied veroveren'.

Maar om terug te komen op hun wens om toe te treden tot de Verenigde Naties: daar gebeurde iets opmerkelijks, want de Algemene Vergadering, die zag wat ze hadden gedaan, weigerde hun aanvankelijk de toetreding. Met het argument dat een land, om toe te treden tot de Verenigde Naties, het Handvest en alle resoluties van de Verenigde Naties moet aanvaarden. Dus ook resolutie 194 inzake het recht op terugkeer, waarover was gestemd.

Wat hield die resolutie precies in?

De Arabische bevolking was door de Nakba uit haar woongebied verdreven. In het internationaal recht bestaat er een recht op terugkeer. Iedereen die uit zijn woonplaats is verdreven, heeft het recht om daar terug te keren. In dit geval vonden deze gedwongen vertrekken op zeer grote schaal plaats, en de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties had een indrukwekkende resolutie aangenomen waarin werd bepaald dat de verdreven Palestijnen het recht hadden om terug te keren naar de plaatsen waar zij hadden gewoond. Israël werd dus door de Algemene Vergadering gesommeerd [dit toe te staan] en hun werd de toetreding tot de Verenigde Naties geweigerd met de mededeling: „Om toe te treden tot de Verenigde Naties moet men de resoluties en het Handvest aanvaarden.” Vervolgens diende de Israëlische afgevaardigde enkele weken later zijn aanvraag opnieuw in en hield hij een toespraak voor de Verenigde Naties – die in de archieven terug te vinden is – waarin hij van alles beloofde. Hij beloofde stellig dat hij het internationaal recht zou eerbiedigen. Hij zei dat

hij het volste vertrouwen had in de Verenigde Naties, enzovoort. De Verenigde Naties zijn toen gezwicht en lieten Israël toe, terwijl uiteindelijk niets van wat was beloofd is nagekomen. Israël is ongetwijfeld de staat ter wereld die het vaakst en het meest systematisch het internationaal recht heeft geschonden.

Er zijn nooit sancties opgelegd door het Westen

En hoe hebben de internationale instituties gereageerd? Zijn er toen sancties opgelegd? En zo niet, waarom niet?

Nee, er zijn geen sancties opgelegd. Er zijn wel resoluties aangenomen. In het begin was de steun van het Westen minder blind dan nu het geval is. Het is heel interessant om te zien hoe het internationaal recht zich heeft ontwikkeld: een lange periode na de oprichting van de Verenigde Naties nam iedereen de regels van het internationaal recht serieus, zowel die van het Handvest als de belangrijke resoluties. De Westerse staten stemden dus voor resoluties waarin Israël werd bekritiseerd en waarin zijn daden werden veroordeeld. Maar er zijn nooit sancties opgelegd. Nee.

En waarom? Vanwaar die stilzwijgende medeplichtigheid?

Israël is een Westerse staat – weliswaar geïmplant in het Nabije-Oosten, maar het blijft de voorpost van het Westen. Het is verbonden met het Westen en beroept zich daar trouwens ook op in culturele zin. Kortom, het is een onvoorwaardelijke bondgenoot van de Westerse landen. Bij de Verenigde Staten is dat bijna karikaturaal. Maar zelfs in Europa was generaal De Gaulle de enige die enkele krachtige én gegronde uitspraken deed die voor de Israëli's niet erg prettig waren. De andere landen durven dat niet.

Het is zeer ongezond om blindelings Israël te blijven steunen vanwege hetgeen de mensen van twee generaties eerder de Joden tijdens de Shoah hebben aangedaan

Dan over het 'waarom': naar mijn mening zijn daarvoor twee verschillende redenen. Ten eerste is daar het schuldgevoel over de Shoah. Dat is het standpunt van Duitsland. Toen Angela Merkel begon te zeggen dat de verdediging van Israël voor Duitsland een staatsbelang was, gaf ze daarmee alles toe. Zelf sta ik daar zeer kritisch tegenover, want dat is heel ongezond. Het Duitse volk uit de tijd van Hitlers nazisme was – in het diepst van zijn wezen, omdat het nazisme zo diepgeworteld was in het Duitse volk – schuldig aan de Holocaust. Maar dat geldt niet voor de huidige generatie. Je erft de fouten van je grootouders niet. Strafrechtelijke en morele verantwoordelijkheden zijn individuele verantwoordelijkheden. Het is zeer ongezond om blindelings Israël te blijven steunen vanwege hetgeen de mensen

van twee generaties eerder – dus de grootouders van de huidige Duitsers – de Joden tijdens de Shoah hebben aangedaan. Dat is uiterst ongezond, want uiteindelijk werken de Duitsers, in naam van dat schuldgevoel dat ze niet van zich af kunnen schudden, mee aan de uitroeiing van een ander volk; iets waarvan ze over twee generaties weer spijt zullen hebben. En [ik zie iets vergelijkbaars in ons land, Frankrijk] omdat de Franse collaboratie met het nazisme onder Pétain in WO II duidelijk is aangetoond. Het was niet het nazi-leger dat Frankrijk bezette en dat de Joden dwong in te stappen in de treinen: nee, het was de Franse overheid, en dat staat inmiddels onomstotelijk vast. Kortom, er is zo'n soort wroeging waardoor men zegt: we mogen Israël niet aanvallen. Dat speelt heel sterk.

Een andere reden is de aloude solidariteit tussen Westerse landen die geloven in de superioriteit van de 'joods-christelijke' beschaving

Maar er is ook nog een andere reden - van een andere aard en even dubieus/ verwerpelijk. Dat is de aloude solidariteit tussen Europese/ Westerse landen die geloven in de superioriteit van de 'joods-christelijke' beschaving ten opzichte van de beschavingen van de Arabische, Afrikaanse en Aziatische landen [waarbij wordt genegeerd dat het christendom ook zeer omvangrijk én al zeer lang aanwezig is in laatstgenoemde gebieden, red]. Israël is ook in dit opzicht de vooruitgeschoven post van dit Westen op Arabisch grondgebied.

(Afb.: screenshot uit originele interview bij Éluclid; met toestemming overgenomen)

De Zesdaagse Oorlog en de grootschalige kolonisatie

In 1967 brak de Zesdaagse Oorlog uit en kwam Israël in een fase van militaire bezetting en vervolgens annexatie terecht. Hoe is dat verlopen?

Het verliep heel eenvoudig. Het is de Zesdaagse Oorlog; militair gezien denkt Israël dat het moment is aangebroken. En nogmaals, je moet dit in het grotere geheel, dus in de continuïteit, zien: stap voor stap wordt het project gerealiseerd. En dus was de tijd rijp, en het plan werd uitgevoerd. Tot dan toe werd de Westelijke Jordaanoever bestuurd door Jordanië, zoals overeengekomen bij de wapenstilstand van 1949, en werd Gaza bestuurd door Egypte, omdat deze twee gebieden geen eigen bestuur hadden. Israël vond dat het tijd was om daar een einde aan te maken en zo brak de Zesdaagse Oorlog uit, waarbij Israël in een razendsnel tempo de hele Westelijke Jordaanoever, Gaza en Jeruzalem bezette.

In de Verdragen van Genève staat dat de bezettingsmacht haar eigen bevolking niet naar het bezette gebied mag overbrengen

Dat is een aanzienlijke stap. In het internationaal recht is dit een militaire bezetting, volgens de Verdragen van Genève uit 1949. Wanneer een staat tijdens een oorlog om militaire redenen een gebied bezet dat niet van hem is, heeft die staat verplichtingen die in geval van conflict het humanitair recht worden genoemd. Dat wil zeggen dat de bezetter in de eerste plaats de burgerbevolking zeer nauwgezet moet respecteren. Dit is vastgelegd in het vierde Verdrag van Genève. Maar er zijn ook regels met betrekking tot gevangenen, het oorlogsrecht, enzovoort. Theoretisch gezien is Israël dus gebonden aan dit recht. Dit recht van Genève, het recht inzake militaire bezetting, spreekt zich niet uit over de vraag of de bezetting legaal of illegaal is. De bezetting wordt beschouwd als een feit. Een vreemd grondgebied wordt bezet door een macht die er geen soevereiniteit over heeft en die zich aan een aantal regels moet houden. Zo is het al sinds 1967.

***Dit duurt al zestig jaar.
Het is dus geen bezetting meer, maar een feitelijke annexatie***

Israël, dat aan dit internationale humanitaire recht onderworpen is, heeft dit recht voortdurend op grootschalige wijze geschonden, met name – maar niet uitsluitend – door kolonisatie. In de Verdragen van Genève staat dat de bezettingsmacht haar eigen bevolking niet naar het bezette gebied mag overbrengen. Israël doet dit echter op grote schaal, aangezien er momenteel, naar ik meen, ongeveer 700.000 kolonisten op de Westelijke Jordaanoever en in Jeruzalem zijn. Er is nooit gesproken over de vraag of de bezetting legaal of illegaal was, tot aan de laatste uitspraak van het Hof in 2024. Het Hof zette toen een

belangwekkende stap in de toepassing van het internationaal recht door te stellen dat de bezetting van de Palestijnse gebieden door Israël illegaal is.

Waarom is het dan illegaal?

Omdat het een bezetting betreft die tot stand is gekomen door het gebruik van geweld, wat volgens het internationaal recht illegaal is. Staten hebben niet het recht om geweld te gebruiken tegen een andere staat. Israël is zijn Zesdaagse Oorlog echter begonnen met het gebruik van geweld, en dit is geen militaire bezetting zoals die tijdelijk kan voorkomen in afwachting van een vredesakkoord. Dit duurt al zestig jaar. Het is dus geen bezetting meer, maar een feitelijke annexatie.

Maar is er aan Israëlische kant ooit een oprechte bereidheid geweest om vrede te sluiten of een compromis te vinden?

Er zijn ongetwijfeld oprechte Israëliërs geweest die vrede wilden sluiten. Maar ik denk dat er binnen de heersende politieke stroming nooit echt sprake van is geweest. Het bewijs hiervoor is dat de kolonisatie nooit is stopgezet. Vanaf 1967 wordt de Palestijnen het leven in deze bezette gebieden dusdanig zuur gemaakt, dat ze, naar men hoopt, in eerste instantie zelf willen vertrekken; zo niet, dan worden ze geconfronteerd met nederzettingen.

Er zijn ongetwijfeld oprechte Israëliërs geweest die vrede wilden sluiten. Maar binnen de heersende politieke stroming is daar nooit echt sprake van geweest. Het bewijs hiervoor is dat de kolonisatie nooit is stopgezet.

Wanneer je naar dit prachtige land gaat, met zijn heuvelachtige landschap, zie je de Israëlische dominantie heel duidelijk, doordat de nederzettingen op de toppen van de heuvels zijn gevestigd. Omdat ze over geavanceerde technische middelen beschikken, installeren ze pompen en systemen om vanuit de lagergelegen gebieden water uit de rivieren op te pompen, zodat zij zelf over water beschikken, terwijl de Palestijnen in de lagergelegen dorpen geen water meer hebben en na verloop van tijd gedwongen worden te vertrekken. Kortom, ik denk dat we de realiteit onder ogen moeten zien. Het zionistische project was immers bedoeld om het hele land Palestina en daarbuiten te bezetten. Overigens laat Netanyahu momenteel ook zien dat hij ambities heeft die verder reiken [dan zijn huidige grondgebied, red]. Het zijn precies die ambities die door alle jaren heen de overhand hebben gehad. Nogmaals, er zijn zeker verschillende Israëlische individuen geweest die vrede wilden sluiten of een compromis wilden vinden. Gelukkig zijn er zulke minderheden/ enkelingen. Maar de hoofdlijn is altijd dezelfde gebleven.

Vaak wordt aangenomen dat de omstandigheden tegen het einde van de jaren '90 gunstig waren, dat vrede heel dicht bij was gekomen. Denkt u dat dat inderdaad het geval was?

Destijds geloofde ik daarin, net als velen, maar met minder enthousiasme dan de Palestijnen die ik kende, omdat het toen als volgt verliep.

De akkoorden van Camp David van 1979 waren al achter de rug, waarbij Egypte en Israël met Amerikaanse bemiddeling vrede hadden gesloten. Aangezien de Palestijnen niet aan de onderhandelingstafel zaten, maar wel in het verdrag van Camp David waren opgenomen, werd de toekomst van de Palestijnen daar [zonder hun eigen inbreng] geregeld. Ik heb destijds samen met enkele vrienden een boek geschreven om dit verdrag aan de kaak te stellen omdat het in strijd is met het beginsel van het internationaal recht.

In 1991 leken de omstandigheden gunstig voor het starten van een nieuw vredesproces. Enkele Israëlische leiders leken open te staan voor onderhandelingen. De Amerikaanse bemiddelaar stond er positief tegenover en uiteindelijk leidde dit tot de start van het zogeheten Oslo-proces, dat na verschillende bijeenkomsten tot akkoorden zou leiden. Eerst kwam Oslo 1, gevolgd door Oslo 2, waarin een Palestijnse Autoriteit werd opgericht.

Oslo-akkoorden (1993): premier Rabin, president Arafat en bemiddelaar president Clinton

De Palestijnen waren ten tijde van het Britse mandaat in politiek opzicht ongeorganiseerd, zoals ik al heb opgemerkt. Vervolgens hebben ze zich beetje bij beetje georganiseerd en in 1964 richtten ze de PLO op, de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie, een nationale bevrijdingsbeweging in het kielzog van de ideologie van die tijd, toen er bevrijdingsbewegingen waren voor alle landen die nog niet gedekoloniseerd waren.

Maar het was een beweging in ballingschap. Ze bevonden zich niet in Palestina, omdat ze geen toestemming hadden gekregen om daar terug te keren. Dus zwierven ze rond: ze gingen naar Libanon en vestigden zich uiteindelijk in Tunesië. Toen onderhandelingen voor de Oslo-akkoorden van start gingen, was het de bedoeling dat dit prille Palestijnse bestuur zich in Ramallah, op de Westelijke Jordaanoever, zou vestigen en dat het de zogeheten Palestijnse Autoriteit zou vormen.

Het misverstand, de verwarring, werd lange tijd in stand gehouden. Precies zoals dat het geval was met het concept van een 'nationaal thuisland' in de Balfour-verklaring: men wist indertijd niet of dat een staat was, of geen staat. Uiteindelijk bleek het wel degelijk een Joodse staat te zijn. Wat betreft de Palestijnse Autoriteit, de Palestijnen – ik kende sommigen van degenen die bij de onderhandelingen betrokken waren en ik zag dat ze erin geloofden – maar ik stond daar een beetje terughoudend tegenover. Ik deelde hun enthousiasme niet. Ze waren ervan overtuigd dat deze Palestijnse Autoriteit de kiem was van een toekomstige staat. Maar daar stond niets over in de Oslo-akkoorden. Daar stond letterlijk niets over vermeld.

Er was weliswaar een Palestijns bestuur, maar dat bevond zich op het bezette Palestijnse grondgebied. Israël stopte niet met de bezetting. In eerste instantie werd de bezetting anders aangepakt, met drie verschillende zones waarin Israël verschillende bevoegdheden had. Maar in geen van die zones deed Israël volledig afstand van zijn bevoegdheden. En de Palestijnse Autoriteit beschikte niet over zogeheten soevereine rechten.

De sabotage van een mogelijke Palestijnse staat

Om te begrijpen hoe Israël methodisch te werk gaat om het bestaan van een Palestijnse staat te verhinderen: kunt u ons uitleggen wat precies de kenmerken zijn van een staat? Wanneer wordt een bepaald gebied beschouwd als een staat?

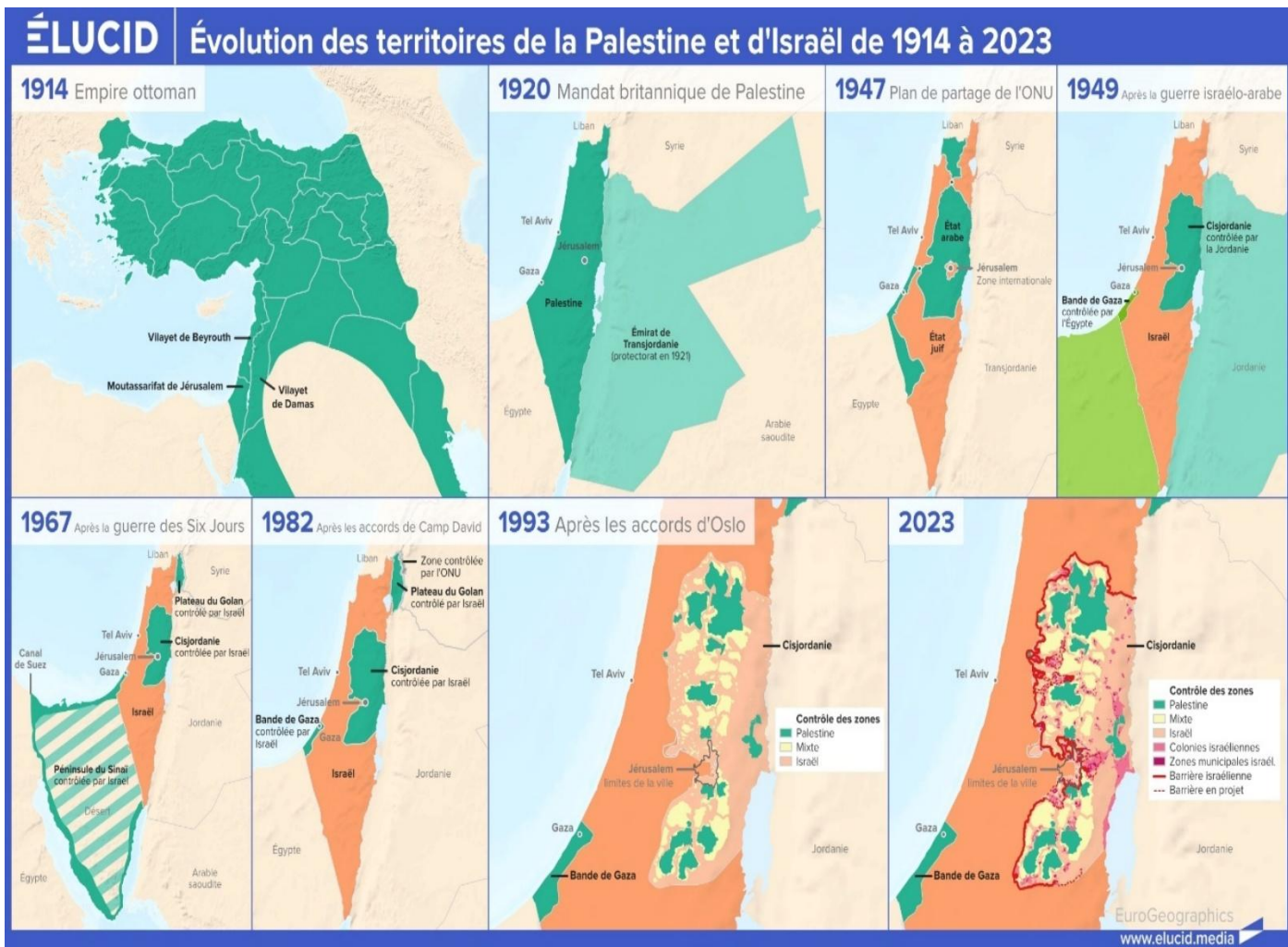
Volgens het staatsrecht moet een staat, om te gelden als staat, beschikken over een afgebakend grondgebied, een specifieke, homogene bevolking – of in ieder geval een bevolking die verenigd is door een specifieke nationale band, staatsinstellingen met soevereiniteit en soevereine bevoegdheden, en een hoofdstad als symbool van de staat. Elk van deze kenmerken van een staat is systematisch door Israël ondermijnd, zodat de Palestijnen nooit de volle omvang van deze kenmerken zouden kunnen bereiken [en het hebben van een staat hun dus feitelijk onmogelijk werd gemaakt].

Het idee is om de Palestijnse staat onmogelijk te maken

Het begon met het grondgebied. In 1947 werd de helft van Palestina ingenomen. In 1948/49 werd door middel van oorlog één derde van wat er nog over was ingenomen. In 1967 werd het geheel militair bezet. Vanaf 1967 vond er een ongebreidelde kolonisatie plaats. En met Oslo in 1991, en vervolgens in 1993-95, werd het Palestijnse grondgebied opgedeeld in drie zones waarin Israël verschillende bevoegdheden heeft, en in één van de zones zelfs alle bevoegdheden. Het gebied is dus volstrekt ongeschikt voor een Palestijnse staat, nu het zo versnipperd is door het werk van de Israëlische ingenieurs en stedenbouwkundigen – hetgeen volledig politiek gemotiveerd is, met name rond Jeruzalem. Het idee is om de Palestijnse staat onmogelijk, niet-levensvatbaar te maken.

Elk van deze kenmerken van een staat is systematisch door Israël ondermijnd

U weet bijvoorbeeld dat er verschillende wegen zijn aangelegd voor Israëli's enerzijds en Palestijnen anderzijds. Jeruzalem en de grote nederzettingen zijn met elkaar verbonden via zeer comfortabele netwerken van wegen, waar je heel vlot kunt rijden. De Palestijnen mogen daar niet komen. Zij moeten zich behelpen met de kleine weggetjes die nog overblijven, en die worden doorkruist door viaducten en bruggen. Ze doen er uren over. Ik ben zelf in Israël geweest, en heel vaak in Palestina. Het kwam wel eens voor dat ik les gaf in Nablus maar in Jeruzalem verbleef. Normaal gesproken kun je die afstand in nog geen uur afleggen, maar we deden er anderhalf tot twee uur over. Soms reed de chauffeur van mijn deeltaxi van de weg af om controleposten te vermijden die ons urenlang zouden hebben opgehouden. Plotseling zag je zo'n taxi de velden in rijden, de weg af, omdat hij omwegen kende om verderop weer op een weg uit te komen en zo de controlepost te vermijden die ons een uur tijd zou hebben gekost.

(Afb.: copyright Éluclid; met toestemming overgenomen)

Het gebied is dus versnipperd. Bovendien is er de bouw van de muur, waartoe premier Ariel Sharon in 2002 besloot. Het Hof deed in 2004 de uitspraak dat deze muur volstrekt onwettig was. De muur loopt niet langs de Groene Lijn, die de theoretische grens van een Palestijnse staat zou vormen. In werkelijkheid is de muur ontworpen om de grote nederzettingen op Israëls grondgebied te omvatten, ten koste van het Palestijnse grondgebied. Dit is dus het eerste element van een staat: het grondgebied. Dit grondgebied is bezet, versnipperd en in stukken gehakt, zodat de Palestijnen er geen controle meer over hebben.

***Dit grondgebied is bezet, versnipperd en in stukken gehakt,
zodat de Palestijnen er geen controle meer over hebben***

Het volgende element van een staat is de bevolking; een bevolking met een politieke band, en dat geldt voor de Palestijnse bevolking die in 1920 in Palestina woonde, toen het Britse

mandaat van kracht was. Deze bevolking is [grotendeels] verdreven. Allereerst toen Israël een deel van het grondgebied in bezit nam tijdens de oorlog van 1948/49: toen zijn veel Palestijnen vertrokken, of beter gezegd: verdreven. De [huidige] Palestijnse bevolking bestaat uit degenen die daar nog steeds zijn, maar ook uit al diegenen die in kampen verblijven, zowel in Palestina zelf als in [onder meer] Jordanië. De Jordaanse bevolking bestaat zelfs voor het merendeel uit Palestijnen. Verder zijn er Palestijnse kampen in Libanon en ook in Syrië. Daarnaast zijn er Palestijnen verspreid over de hele wereld. Door hun het recht op terugkeer te ontzeggen, verhinderen de Israëli's de hereniging van de Palestijnse nationale bevolking. En dat is dus een enorme belemmering voor de vorming van een staat.

Door hun het recht op terugkeer te ontzeggen, verhinderen de Israëli's de hereniging van de Palestijnse nationale bevolking.

Een enorme belemmering voor de vorming van een staat.

De Palestijnse Autoriteit beschikt niet over de kenmerken van een staat, heeft die nooit gehad en zoals het er nu voorstaat, zal dat ook minder dan ooit het geval zijn. En de hoofdstad, Jeruzalem uiteraard – al eeuwenlang een Arabische hoofdstad – is nu het verenigde Jeruzalem geworden als hoofdstad van de staat Israël. Tijdens de laatste Oslo-onderhandelingen – het grote publiek weet dit niet, maar dit is heel interessant: iedereen heeft het over het verdelen van Jeruzalem. En als je naar een plattegrond van Jeruzalem kijkt, wanneer je naar die prachtige stad gaat, zie je die hele Arabische wijk. De oude stadsplattegrond van Jeruzalem is erg interessant omdat er verschillende wijken zijn, zoals de Noord-Afrikaanse wijk enzovoort. Je hebt dus Oost-Jeruzalem, het Arabische deel, en West-Jeruzalem, het Israëli'sche deel. Welnu, het Arabische deel wordt momenteel in razend tempo en op uiterst gewelddadige wijze door Israël gekoloniseerd. En tijdens de laatste onderhandelingen in het kader van het Oslo-proces, maar ook tijdens de latere onderhandelingen omstreeks de jaren 2000, op het moment dat er werd gezegd dat Jeruzalem de hoofdstad van Palestina zou worden, bedoelden de Israëli's daarmee niet het oostelijke deel van Jeruzalem, maar een voorstad van Jeruzalem die Abu Dis heet en die op enkele kilometers van Jeruzalem ligt. Het is alsof men tegen ons in Frankrijk zou zeggen: we moeten Parijs in tweeën splitsen, maar degenen die de ene helft van Parijs krijgen, zullen niet in Parijs wonen, maar in Marne-la-Vallée. [Net zoiets als dat we in Nederland zouden zeggen: "We delen onze hoofdstad Amsterdam in tweeën: de ene bevolkingsgroep krijgt Amsterdam als hoofdstad, de andere bevolkingsgroep krijgt als hoofdstad de Bijlmer", red.]

U laat in uw boek ook zien dat Israël zich schuldig heeft gemaakt aan systematische aantasting van het eigendom van de Palestijnen. Hoe is dat concreet gegaan en met welk doel deden de Israëli's dat?

Dat is die beruchte wet, de Wet van de afwezig.

En met welk doel?

Met het doel van het zionisme. Zij beschouwen het namelijk als hun land op grond van een goddelijk decreet. Als je uitgaat van een goddelijk decreet, valt daar niets meer te tegenin te brengen. Dit land is van ons, zeggen ze. Maar juridisch gezien was het niet van hen, omdat er een Arabische bevolking woonde en sommigen van hen ook eigendomsbewijzen hadden. Zoals ik zojuist al aangaf: aan het begin van de vestiging van het zionisme onder het Britse mandaat was er meteen een Joods agentschap dat belast was met het onderhandelen over de aankoop van grond voor de Joden. Dat werd vergemakkelijkt doordat er vóór de mandaatperiode in dit deel van de wereld – het Nabije Oosten – dus met name het huidige Syrië, Libanon en Palestina, grote Arabische families waren die bezittingen hadden in wat nu deze verschillende staten zijn geworden. Het gebied was echter nog niet opgedeeld in staten, omdat het onder het Ottomaanse Rijk viel. Toen de regio door de Franse, Britse en andere mandaten werd ingedeeld met staatsgrenzen, waren er enkele van deze families – die voornamelijk in Syrië woonden – die hun bezittingen niet hadden opgegeven, maar deze op afstand slecht beheerden. En daar heeft het Joods Agentschap van geprofiteerd om daadwerkelijke onteigeningen door te voeren of landaankopen te doen onder voorwaarden die uiterst ongunstig waren voor de Palestijnen.

Gedurende de gehele mandaatperiode is er dus jarenlang een beleid van landonteigening gevoerd. Toen in 1948 de Nakba plaatsvond, werd gezegd over de mensen die waren vertrokken, dat dit een 'vrijwillig' vertrek betrof; en ook dat hun bezittingen eigendommen waren 'van afwezig', en dat die daarmee aan Israël toevielen. Dit wordt de Wet op de afwezig genoemd. Daarnaast heeft Israël ook [steeds] een toenemende territoriale overheersing nagestreefd.

Wat Israël wil, is soevereiniteit over dit gehele gebied

Wat is het werkelijke doel van dit plan?

Het werkelijke doel van dit plan is om de Palestijnse Autoriteit te marginaliseren en haar te beperken tot steeds kleinere gebieden, om zo de [Israëlische] heerschappij veilig te stellen. En wat Israël wil, is soevereiniteit over dit gehele gebied. Het Hof van Justitie heeft in zijn uitspraak nr. 198 in 2024 echter duidelijk herhaald dat Israël daar [in de bezette gebieden, red.] geen soevereiniteit heeft. Israël is een militaire bezetter. Gelukkig heeft het Hof dit

nogmaals bevestigd, maar Israël beschouwt zichzelf als soeverein. Dat is het doel: ervoor zorgen dat men soevereiniteit verkrijgt. De Palestijnse Autoriteit is helemaal geen staat. Zij beschikt niet over de kenmerken van een staat.

Een van die kenmerken is het recht om een leger op te richten. De Palestijnse Autoriteit heeft geen leger. Zij heeft een politiemacht. Ik kom straks nog terug op de kwestie van de politie. Toen [de Franse president] Emmanuel Macron zei dat hij de Palestijnse staat zou erkennen, voegde hij eraan toe: ‘als *gedemilitariseerde* staat’. Dat is een ongelooflijke verbale provocatie. Want Israël is extreem gemilitariseerd. Het is een van de meest gemilitariseerde landen ter wereld. Het beschikt over een overweldigende militaire superioriteit. Het is vastbesloten om de Palestijnen te verpletteren, en dan zou er een *gedemilitariseerde* Palestijnse staat worden opgericht!?

En hoe moet het zich verdedigen? Wat houdt dat dan in?

De Palestijnse Autoriteit kreeg dat recht niet, om zich te verdedigen. Of het recht om geld te slaan: vanuit economisch oogpunt is het Israël dat de buitenlandse handel van de Westelijke Jordaanoever beheert. De Westelijke Jordaanoever produceert niet veel, maar wel olijven en mediterrane producten voor de export. Het is Israël dat de belastingen int en de opbrengst daarvan in handen heeft, die het volgens de Oslo-akkoorden aan de Palestijnen moet teruggeven. Maar Israël geeft dit met aanzienlijke vertraging terug, als het daar überhaupt al toe bereid is. Dat is het punt. De Palestijnen beschikken dus niet over de soevereine bevoegdheid om hun economie en hun munteenheid te beheren. En ook hebben ze niet de bevoegdheid om hun grens te controleren, de denkbeeldige grens van de Westelijke Jordaanoever, aangezien Israël niet wil erkennen dat de Groene Lijn de grens is. Deze Groene Lijn, dat wil zeggen de bestandslijn van de wapenstilstand uit 1949 – men spreekt erover als een denkbeeldige toekomstige grens van een Palestijnse staat.

De Groene Lijn als de toekomstige grens bij een tweestaten oplossing?

***Israël heeft dit idee nooit aanvaard,
want het wil de grens veel verder verleggen***

Wie spreekt daarover?

Die paar staten die blijven dromen dat er een tweestaten oplossing zal komen. Dat zou dus de denkbeeldige, toekomstige grens zijn. Maar dit is helemaal niet de visie van Israël, dat dit idee nooit heeft aanvaard, aangezien Israël de grens veel verder wil verleggen in zijn eigen voordeel. Er is dus voorlopig geen officieel vastgestelde grens en het is Israël dat alle in- en uitstroom van personen en goederen vanuit de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook controleert. De Palestijnse Autoriteit beschikt dus niet over deze bevoegdheid om haar grenzen te controleren, hetgeen tot de soevereine bevoegdheden behoort. De Palestijnse

Autoriteit heeft dus geen enkele bevoegdheid die een staat toekomt, en voor de toekomst is niet te voorzien hoe Israël op dit punt plotseling een concessie zou doen.

We zijn misschien wat snel door de kwestie rond Jeruzalem heen gegaan – een kwestie die toch van buitengewoon symbolisch belang is. Kunnen we daar nog even op terugkomen? Wat was er oorspronkelijk eigenlijk gepland, en daar tegenover: wat doen de Israëli's feitelijk? En waarom vormt Jeruzalem zo'n belangrijk punt?

Het is een religieuze kwestie. Jeruzalem is de hoofdstad van de drie grote monotheïstische religies. Voor christenen is de stad van groot belang vanwege de hele geschiedenis van Christus, inclusief het graf van Christus. Voor de joden gaat het om de tempel die werd verwoest, herbouwd, enzovoort. En voor de moslims: nadat ze de Fransen tijdens de kruistochten hadden verslagen, vestigden de moslims zich daar, met onder meer de grote moskee en de muur. Het is dus een religieuze stad die van groot belang is voor deze drie religies.

Vandaar het idee, toen in 1947 resolutie 180 werd aangenomen, om van Jeruzalem een speciale entiteit te maken, die noch deel zou uitmaken van de Joodse staat in wording, noch van de Palestijnse staat die destijds eveneens in wording was, maar om er een *corpus separatum* van te maken: een stad met een internationale status.

Waarom een internationale status?

Ter bescherming van de heilige plaatsen, dus om ze te beschermen, te onderhouden en in hun huidige staat te bewaren, zodat geen enkele religie de monumenten van een andere religie zou vernietigen, en om de toegang voor pelgrims te waarborgen. Dat was het idee dat de Westerse mogendheden in 1947 op tafel legden. Toen resolutie 180 klapte [in duigen viel] – en wat nu volgt is heel interessant – werd deze resolutie door Israël op een nogal stuitende manier aanvaard. Als we kijken naar wat er daarna gebeurde, is het duidelijk dat de Israëli's tegen zichzelf zeiden: „We doen uiteindelijk wat we zelf willen met die scheidingsgrens, maar laten we die accepteren omdat het ons legitimiteit geeft om een Joodse staat te stichten.” Dus zeiden ze meteen: „We accepteren resolutie 181.” Terwijl de Arabische afgevaardigden zeiden: „Maar hoe kunnen ze ons/ de Palestijnen, de helft van ons land afpakken? Daarom zullen we deze resolutie niet aanvaarden.” Over het *corpus separatum* bestond er consensus onder de Westerse landen. Maar resolutie 181, die destijds door de Israëli's werd aanvaard, wordt vandaag de dag helemaal niet meer [door de Israëli's] aanvaard, omdat ze overduidelijk een uitbreiding willen en absoluut niet de grens van 1947.

En resolutie 180, die destijds door de Arabieren werd afgewezen, wordt tegenwoordig juist algemeen aanvaard en in sommige teksten zeggen de Palestijnen zelfs dat dit de grondslag vormt voor hun aanspraak. Omdat ze zich realiseren dat het uiteindelijk uitstekend voor hen zou zijn als ze plotseling het grondgebied van 1947 zouden krijgen, in overeenstemming met

resolutie 180. Dat grondgebied hebben ze niet meer. Er heeft dus een ommekeer plaatsgevonden in de manier waarop de resolutie wordt beschouwd.

Het *corpus separatum* [de internationale status van Jeruzalem] heeft nooit gewerkt doordat de Verenigde Naties niet de politieke macht hadden om een internationale organisatie op te richten die het *corpus separatum* zou beheren. En dus namen de Israëli's al vanaf 1948 de westelijke helft in, en in 1967 ook nog de oostelijke helft. En nu, vandaag de dag, betreffen de laatste besluiten van Benjamin Netanyahu de toestemming om nederzettingen in dit deel te bouwen. Het deel van Palestina dat de Westelijke Jordaanoever vormt, heeft de vorm van een boon, met Jeruzalem in de holte van de boon [zie met name onderstaand kaartje van 2023]. Het plan van de Israëli's is om het aantal nederzettingen ten oosten van Jeruzalem uit te breiden, zodat de holte van de boon in feite een scheidingslijn (*) wordt, dat wil zeggen dat de Westelijke Jordaanoever in tweeën wordt gesplitst: het deel met Ramallah, Nablus enzovoort, en in het zuiden het deel met Hebron. En dan zou de toekomst van de Westelijke Jordaanoever natuurlijk nog verder in gevaar komen.

(Afb.: screenshot uit het originele interview bij Éluclid; met toestemming overgenomen)

*) **Scheidingslijn**: zie zwarte stippellijn op bovenstaande afbeelding van de Westelijke Jordaanoever

Het leven van de Palestijnen is in een hel veranderd

Het leven van de Palestijnen is dus eigenlijk in een hel veranderd?

Ja, want Israël heeft zich niet beperkt tot het grondgebied. Het heeft ook de Palestijnse bevolking op grote schaal aangevallen, niet alleen door uiteindelijk het bestaan van deze staat en van dit volk te ontkennen, maar ook door hun dagelijks leven onmogelijk te maken, of in ieder geval zeer moeilijk.

Hoe uit zich dat? Vooral omdat u ter plaatse was, heeft u dat waargenomen?

Ja. Het dagelijks leven is een hel. De eerste moeilijkheid, die al vele jaren bestaat, is het verkeer. Het land is volledig versnipperd door de nederzettingen en door de wegen die voor Palestijnen verboden zijn en uitsluitend voor Israëli's zijn gereserveerd. Dus een Palestijn die in Ramallah woont maar elders werkt, of die zijn familie in Hebron wil bezoeken, of een Palestijn die een olijfboomgaard heeft in Nablus en elders naar een dokter wil gaan: dat zijn urenlange reizen met overal controleposten waar ze worden vernederd en heel lang in de rij moeten staan. Dat is dus de eerste moeilijkheid.

Vervolgens is er de moeilijkheid op het gebied van huisvesting, commerciële exploitatie en agrarische bedrijven. De Israëlische kolonisten aarzelen niet langer om het eigendom van de Palestijnen aan te vallen, en doen dat onder bescherming van het leger. Dat wil zeggen: als er een nederzetting naast een Palestijnse olijfboomgaard ligt, zullen de kolonisten het terrein beetje bij beetje afsnijden en hun hek steeds verder opschuiven om te kunnen beweren dat het van hen is. En aangezien ze gewapend en gewelddadig zijn, hebben de Palestijnen geen keuze. Er zijn aanvallen gepleegd op huizen en bedrijven [en personen, red]. Dit alles met rugdekking van het Israëlische leger.

Dan is er nog de kwestie van het water, een kwestie van fundamenteel belang. Zoals ik zojuist al aangaf, is water schaars in Israël, een mediterraan land met een zeer droog klimaat. De Israëli's, die technologisch zeer geavanceerd zijn, beschikken over waterzuiveringsinstallaties en zorgen ervoor dat ze, net als elk ander zeer modern land, zichzelf van water voorzien. Maar ten koste van de Palestijnen.

Dus de levensomstandigheden, het vervoer, de toegang tot water, de toegang tot hun eigendom en landerijen, de veiligheid – dit alles zorgt ervoor dat de Palestijnen echt de *wil* moeten hebben om te blijven. Die wil is zeer sterk. Zelfs in Gaza is dat buitengewoon. Onder onmenselijke omstandigheden, door de wreedheid van de Israëli's tot het niveau van dieren teruggebracht, blijven ze omdat ze weten wat de Nakba heeft betekend. Er zijn 700.000 tot 800.000 in 1948 vertrokken en niet teruggekeerd. Dat is dus een verschrikkelijke les uit de geschiedenis geweest. De Palestijnen vertrekken niet. Ze zetten alles op alles om niet te vertrekken.

En hebben zich in deze context Palestijnse instellingen kunnen ontwikkelen om zich politiek te organiseren of een diplomatieke gesprekspartner te verkrijgen?

In het begin, in de eerste jaren van de Palestijnse Autoriteit, was er de grote figuur van Arafat, en die had een staf om zich heen. Ik heb er verschillende gekend, zoals Leila Shahid, de Palestijnse afgevaardigde in Frankrijk en daarna in Brussel bij de Europese Unie – een zeer vooraanstaande diplomate, die nog steeds leeft maar zich nu ver van dit alles heeft teruggetrokken. Elias Sanbar, voormalig vertegenwoordiger bij de UNESCO en eveneens een groot Palestijns intellectueel. Er was destijds dus een Palestijnse politieke klasse die internationaal naam maakte en het Palestijnse volk vertegenwoordigde.

De Israëli's hebben Hamas opzettelijk aan de macht geholpen om verdeeldheid te zaaien onder de Palestijnen

Arafat werd door Israël ernstig verzwakt, door hem op een gegeven moment op te sluiten in de *Muqataa*. Het werd hem meerdere weken verboden om naar buiten te gaan – ik weet niet meer onder welk voorwendsel. Hij was erg verzwakt en ziek. We weten niet onder welke omstandigheden hij is overleden. Dat blijft onopgehelderd, naar mijn idee. En uiteraard werd het niet uitgezocht. Maar er is ongetwijfeld sprake van gedeelde verantwoordelijkheid. Ik leg niet alles volledig bij de Israëli's neer. Maar ze hebben er wel alles aan gedaan om te voorkomen dat er een Palestijnse politieke klasse zou ontstaan, en ze hebben met name alles in het werk gesteld om Hamas aan de macht te helpen, om zo de Palestijnse Autoriteit, ofwel Fatah, te verzwakken. En dat terwijl Fatah een politieke partij is die niet als terroristisch kan worden aangemerkt, een partij waarmee je kunt discussiëren.

De Israëli's hebben Hamas opzettelijk aan de macht geholpen om verdeeldheid te zaaien onder de Palestijnen. [Mede] daardoor zijn de Palestijnen vandaag de dag in politiek opzicht sterk verzwakt. Laten we bovendien niet vergeten dat de Israëlische gevangenen vol zitten met Palestijnen en dat ze natuurlijk de besten onder hen hebben opgesloten. Met name Marwan Barghouti, een van hun leiders die misschien wel iemand zou kunnen zijn die deze Palestijnse bevolking weer een gezicht zou kunnen geven. Marwan Barghouti zit al tien jaar in de Israëlische gevangenis, wat niet makkelijk is om te doorstaan.

De aankondiging van Macron dat hij Palestina gaat erkennen

U had het er zojuist kort over: de Franse president Emmanuel Macron en vervolgens ook andere landen hebben aangekondigd dat ze een Palestijnse staat willen gaan erkennen. Ze lopen daarbij zeker niet voorop. We behoren eerder tot de laatste landen die dit nog niet hebben gedaan. Kan deze erkenning iets veranderen? Wat levert het op om dit te doen?

Het is symbolisch, meer niet. Ik heb daar een artikel over geschreven dat op Mediapart is verschenen: *too little, too late*. Te laat omdat Palestina zich al in 1988 tot staat heeft uitgeroepen. Op dat moment hebben meer dan 100 landen wereldwijd Palestina erkend, zoals men dat deed voor alle nationale bevrijdingsbewegingen.

Wat er nu nodig is, zijn sancties tegen Israël. Dat is het enige wat telt

Wanneer een nationale bevrijdingsbeweging voldoende ontwikkeld en gestructureerd was om zich tot staat uit te roepen – een staat in ballingschap, een staat die zich nog niet op zijn eigen grondgebied bevond maar erkenning door andere landen wilde – werd die erkenning verleend. Onder de landen die Palestina destijds erkenden, bevonden zich veel Afrikaanse en Aziatische landen, landen uit de Derde Wereld en veel communistische landen – nog vóór de val van de Muur – want zij waren grote voorstanders van Palestina, maar de Westerse landen niet. Er waren wel enkele erkenningen: Spanje, Ierland en Noorwegen hebben een stap gezet [maar pas in 2024, red]. Frankrijk staat op het punt om zich schoorvoetend uit te spreken. We zullen zien of Macron over een paar dagen daadwerkelijk actie onderneemt, maar het is te laat en bovenal is het te weinig. Wat er nu nodig is, zijn sancties tegen Israël. Dat is het enige wat telt.

Verbazend, die steun van de Verenigde Staten aan Israël, ongeacht welke politieke partij de leiding heeft in de Verenigde Staten

De steun van de Westerse mogendheden

We gaan het zo dadelijk hebben over de huidige tragische situatie, maar hoe heeft een staat die het internationaal en humanitair recht al zo lang – sinds zijn toetreding tot de VN – en zo sterk minacht, tegelijkertijd zo'n krachtige, langdurige en sterke steun van de Westerse mogendheden kunnen genieten?

Daar hadden we het eerder over. Toen Balfour zijn verklaring aflegde, was één factor dat er al evangelicale bewegingen in Groot-Brittannië waren die zich sterk richtten op de Bijbelse notie dat Christus zou terugkeren en dat dit het einde der tijden zou zijn, waarin alle Joden zouden worden verzameld in Israël. Het was volgens hen dus noodzakelijk om het zionisme te promoten, opdat de Joden naar Israël zouden gaan. Dit uitgangspunt is nu door de Amerikaanse *evangelicals* opgepakt. Verbazend, die steun van de Verenigde Staten aan Israël, *ongeacht* welke politieke partij de leiding heeft in de Verenigde Staten - Biden heeft immers geen ander beleid gevoerd dan Donald Trump. Hij deed het op een minder luidruchtige, minder provocerende manier, maar zijn steun aan Israël was volledig en zonder enig voorbehoud. Dan zeggen we tegen onszelf: "Maar dat is zo omdat hij de stem van Amerikaanse Joden wil." Nee, Amerikaanse Joden zijn nu in meerderheid liberalen. De rechters in New York zijn helemaal geen aanhangers van Benjamin Netanyahu. Maar de Amerikaanse *evangelicals* wel: op een irrationele manier, dogmatisch zoals dat gaat met vaste overtuigingen, volledig verblind. En ze zijn met velen, deze Amerikaanse *evangelicals*.

Die vormen dus een buitengewoon sterke pijler van Israël's verdediging. Voor Europa geldt het argument dat ik je eerder noemde: een mengeling van wroeging over de Shoah, een fundamenteel punt voor de Duitse staat, vermengd met een aloude koloniale solidariteit [van kolonisten onder elkaar].

Ze zijn met velen, deze Amerikaanse evangelicals. Die vormen dus een buitengewoon sterke pijler van Israël's verdediging

Daar zullen we het ook over hebben. Maar eerst wil ik u vragen hoe u de berichtgeving in de media analyseert over wat nu sinds 7 oktober de oorlog in Gaza wordt genoemd?

Ik denk dat een aantal grote mediakanalen bezig zijn hun eer te verliezen. Israël heeft journalisten de toegang [tot Gaza] onttrokken. Het laat zich raden waarom; namelijk om te verbergen wat ze doen, wat neerkomt op het plegen van gruweldaden. De grote Westerse mediakanalen blijven dienstbaar aan Westerse mogendheden. Ze hebben een soort ontzag voor de politiek en dan blijft het motto: 'Israël is een bondgenoot.' Israël is een bondgenoot, een vriend, een aan ons verwante samenleving. En daar willen we niet van af. Het gebeurt maar zelden dat je daarop een uitzondering ziet. Er was een Nederlandse minister die heel moedig ontslag nam. Het heeft binnen de Nederlandse regering tot enige onrust geleid, maar het ging om een minister. Dat was ten tijde van 7 oktober.

Opvallend om in de media te zien dat we vanaf 7 oktober vertrokken alsof er voordien nog nooit iets was voorgevallen

Wat er plaatsvond op 7 oktober is ingewikkeld. De misdaden die Hamas pleegde, waren oorlogsmisdaden. Er moet per geval nog diepgaand onderzoek worden gedaan, maar hoogstwaarschijnlijk gelden deze volgens juridische maatstaven als misdaden tegen de menselijkheid, gezien de grootschaligheid et cetera. Het was dus een vreselijke schok. Maar de [Israëlische] reactie erop is absoluut niet gerechtvaardigd. Het is ongehoord dat de Westerse landen die Israëlische reactie tot op vandaag nog steeds rechtvaardigen door te beweren: "Israël heeft het recht zichzelf te verdedigen".

Allereerst was het erg opvallend om in de media te zien dat we vanaf 7 oktober vertrokken alsof er voordien nog nooit iets was voorgevallen. Er was een vriendelijk staat Israël die nooit iets verkeerd had gedaan, en opeens staken barbaarse terroristen de grens over om hen af te slachten.

Als Hamas alleen militaire posten had aangevallen en alleen militairen had gegijzeld, had je kunnen zeggen dat het een nationale bevrijdingsbeweging is die de bezettingsmacht aanvalt.

Maar dat is niet het geval

Wat ik nu wil gaan zeggen, is delicaat. Ik wil het op een zorgvuldige en genuanceerde manier formuleren, want het luistert heel nauw. Voor niets ter wereld kan ik rechtvaardigen wat Hamas heeft gedaan. Als Hamas alleen militaire posten had aangevallen en alleen militairen had gegijzeld, had je kunnen zeggen dat het een nationale bevrijdingsbeweging is die de bezettingsmacht aanvalt. Maar dat is niet het geval. Ze hebben grote aantallen burgers afgeslacht, ze hebben burgers gegijzeld. De acties van Hamas zijn dus onbeschrijfelijk en onaanvaardbaar. Ik hoop dat de tijd zal komen dat ze zullen worden veroordeeld, omdat we deze daden moeten veroordelen zodat de mensheid ze niet herhaalt.

Maar de reactie van Israël is geen seconde verdedigbaar: gezien de kwaliteit van hun inlichtingendienst en hun strijdkrachten, beschikten ze over de perfecte middelen om onder de bevolking van Gaza diegenen te zoeken die verantwoordelijk waren voor deze misdaden en ze te veroordelen. Dat hebben ze echter niet gedaan.

Maar de reactie van Israël is geen seconde verdedigbaar: gezien de kwaliteit van hun inlichtingendienst en hun strijdkrachten, beschikten ze over de perfecte middelen om onder de bevolking van Gaza diegenen te zoeken die verantwoordelijk waren voor deze misdaden en ze te veroordelen. Dat hebben ze echter niet gedaan. Ze besloten Gaza te vernietigen. Dat wil zeggen, in werkelijkheid wachtten ze op een goede kans [om Gaza te vernietigen] en die werd hun geboden. Ik weet niet wat de Palestijnse bevolking in de toekomst zal doen, maar de dag zal komen dat ze Hamas hiervoor ter verantwoording zullen roepen omdat deze totale vernietiging van Gaza uit die gebeurtenis, dus de aanslag van 7 oktober, is voortgekomen. Er waren ongetwijfeld andere manieren te bedenken om weerstand te bieden aan de Israëlische indringer.

In werkelijkheid wachtten ze op een goede kans om Gaza te vernietigen en die werd hun geboden.

(Bron: Le Temps)

En dan even over de *framing* en het verhullend taalgebruik van de Westerse regeringen, politieke leiders en media zodra de oorlog van Israël in Gaza begon. Niets over de woorden van de [Israëlische] ministers die zeiden: “We zullen ze als dieren behandelen. Ze krijgen geen water, elektriciteit, medicijnen of iets anders meer.” De Israëlische politieke leiders, waaronder de twee roemruchte extreemrechtse ministers, kondigden nota bene openlijk aan wat ze gingen doen, wat hun bedoelingen waren. En dan nog had je Westerse politici die zeiden dat Israël het recht heeft zichzelf te verdedigen. Dat wil zeggen, vanwege het recht om zichzelf te verdedigen tegen een aanval die had plaatsgevonden, werd de deur geopend en werd Israël ontheven van elke internationale verantwoordelijkheid [kon Israël volledig, ongelimiteerd zijn gang gaan, red]. Want: “We willen [in het Westen] niets veroordelen.” Ongeacht de middelen zouden ze het recht hebben om zichzelf te verdedigen. Maar zo werkt het recht om zichzelf te verdedigen niet.

Het is duidelijk dat Israël nu vastbesloten is om tot het uiterste te gaan en alles binnen te slepen

De verantwoordelijkheid van Hamas

De terroristische daden van Hamas waarover we spraken, zijn uiteindelijk aangegrepen als voorwendsel om alle Israëlische gewelddaden te rechtvaardigen: "Want Hamas is verantwoordelijk voor dit alles." Wat zegt u tegen degenen die zich op dit argument beroepen?

Nee, Hamas heeft verantwoordelijkheden, maar Hamas is niet verantwoordelijk voor wat Israël doet. Het is waar dat Hamas er de verantwoordelijkheid voor draagt dat het dit alles heeft uitgelokt en in gang heeft gezet, maar Israël draagt de verantwoordelijkheid voor wat het zelf doet. En bovendien tekent het zich steeds duidelijker af - het blijkt uit de manier waarop Israël de landen heeft beledigd die de staat Palestina willen erkennen: het is duidelijk dat Israël nu vastbesloten is om tot het uiterste te gaan en alles binnen te slepen. Dat wil zeggen: Gaza weg te vagen met de hulp van de Verenigde Staten, en er een Rivièra van te maken. Dat zal ze niet meevallen omdat er 2 miljoen mensen leven. Ze hebben misschien enkele honderdduizenden gedood, maar er zijn nog steeds deze 2 miljoen mensen over. Ondanks de [internationale] druk op Egypte en Jordanië kunnen deze beide landen niet zeggen: "Wij nemen hen op." Het gaat immers om 2 miljoen mensen. En voordat ze een Rivièra bouwen en een aanvang maken met de wederopbouw, moeten ze eerst kijken wat de wederopbouw gaat kosten, wie er zal betalen. Het is duidelijk dat het volgens de wet aan Israël is om te betalen. Israël is verantwoordelijk voor de vernietiging. Dit is overigens wat het Internationaal Gerechtshof heeft gezegd.

En waarom vangen Egypte en Jordanië hen niet op?

Egypte vangt hen niet op omdat dit Israël in de kaart zou spelen. Ik zou ook niet weten waarom ze dat zouden willen. En daarnaast zou het voor henzelf in economisch, demografisch en politiek opzicht een verschrikkelijke last zijn om 2 miljoen mensen op te vangen. Bovendien: in Jordanië zijn er al heel veel Palestijnse vluchtelingen. Zelfs meer dan de helft van de Jordaanse bevolking is Palestijns van oorsprong. Dus geen van beide landen wil, of kan dit accepteren. Er is geen reden waarom ze dit aan Israël cadeau zouden moeten doen.

Mede dankzij de verlamming van de internationale gemeenschap die zonder antwoord blijft, zonder stem, zonder een echt duidelijke veroordeling, is Israël niet alleen bezig met het uitvoeren van zijn plannen om Gaza met de grond gelijk te maken, maar ook om de Westelijke Jordaanoever definitief in te nemen

Je kunt dus duidelijk zien in het licht van wat er in Gaza gebeurt, dat Israël, mede dankzij de verlamming van de internationale gemeenschap die zonder antwoord blijft, zonder stem, zonder een echt duidelijke veroordeling, dat Israël niet alleen bezig is met het uitvoeren van zijn plannen om Gaza met de grond gelijk te maken, maar ook om de Westelijke Jordaanoever definitief in te nemen.

Zal Israël binnenkort besluiten tot de annexatie van de Westelijke Jordaanoever, met rugdekking van Amerika?

Voorlopig durven ze dat nog niet, maar dat is wel degelijk wat ze willen. Als deze annexatie van de Westelijke Jordaanoever niet *de jure* is, dan in ieder geval *de facto*.

Allereerst denk ik dat Israël zichzelf moreel vernietigt

We zijn getuige van een waar bloedbad, dat zich voor onze ogen afspeelt. Er wordt gesproken over 60.000 doden en waarschijnlijk veel meer, gezien wat er gebeurt. Er is zelfs al langere tijd sprake van een uitgelokte dodelijke hongersnood, maar er lijkt niets te gebeuren. Welke conclusies trekt u eigenlijk uit deze passiviteit?

Ik trek hier verschillende conclusies uit. Allereerst denk ik dat Israël zichzelf moreel vernietigt. Dit komt duidelijk naar voren in een interview met admiraal Ami Ayalon, een man die tot een nieuw inzicht kwam terwijl hij admiraal was van de Israëlische vloot en directeur van de geheime dienst Shin Bet. Hij zat dus heel duidelijk binnenin het apparaat van de Israëlische staat. En hij is inmiddels uiterst kritisch over deze oorlog. Hij hekelt wat de Israëlische samenleving zichzelf aandoet, ze vernietigt zichzelf in moreel opzicht. Ze zal hiervoor nog heel lang een hoge prijs betalen. Weet u, de Amerikanen zijn nu nog steeds niet hersteld van hun oorlog in Vietnam [1955 – 1975, red]. En dan doel ik op al die Amerikanen die moreel kapot uit Vietnam zijn teruggekeerd en die sindsdien deel uitmaken van het ongestructureerde weefsel van de Amerikaanse samenleving. Dat verklaart [deels] de huidige situatie van de Amerikaanse samenleving qua drugs en geweld.

De Israëlische samenleving zal ditzelfde ervaren omdat de hele Israëlische samenleving militair actief is – mannen én vrouwen, aangezien er veel vrouwen in het leger zitten – met alle consequenties van dien qua ontmenselijking. Ze komen niet ongeschonden terug van wat ze doen. Er zijn mensen die de moed hebben om weerstand te bieden, die erover spreken, die zich proberen te uiten. Er zijn ook mensen die gewoon kapotgaan, die terugkeren met allerlei lichamelijke klachten. Dus deze [Israëlische] samenleving zal heel lang de rekening hiervan betalen. Naar mijn mening is ze bezig zichzelf van binnenuit te vernietigen. En de Westerse samenlevingen die er lippendienst aan hebben bewezen of er steun aan hebben verleend – dit is per land verschillend – zullen daar ook de prijs van betalen.

Kijk maar naar de topconferentie die momenteel plaatsvindt in China met de landen van het mondiale Zuiden. De gloriedagen van het Westen zijn voorgoed voorbij.

Israël tegen de joden

Denkt u ook niet dat Israël de Joodse bevolking in de diverse landen schaadt door zijn optreden?

Zeker, overduidelijk. Iedereen merkt het antisemitisme op en het is waar dat het antisemitisme toeneemt. Maar antisemitisme is een complexe zaak. Antisemitisme heeft een zeer lange geschiedenis. Het is in veel landen verschrikkelijk geweest. En het bereikte een vreselijk hoogtepunt met de Holocaust. Maar in recente jaren, sinds de Tweede Wereldoorlog, nam in Europese landen het antisemitisme juist af. Ik baseer me hierbij op de conclusies van de meest serieuze organisaties, zoals de jaarlijkse rapportages over racisme en antisemitisme van de nationale adviescommissie voor mensenrechten. Tot 7 oktober waren er geïsoleerde antisemitische incidenten, betreurenswaardig en laakbaar. Maar in de Franse samenleving nam het antisemitisme af. Het is duidelijk dat 7 oktober een keerpunt betekende, en een enorme impuls heeft gegeven aan het antisemitisme, vooral onder bevolkingsgroepen van Noord-Afrikaanse of islamitische oorsprong in Europese landen, en dan met name onder laagopgeleide bevolkingsgroepen, die op hun eigen manier informatie krijgen via sociale media en dergelijke. Je hebt een toename van antisemitisme omdat sommige mensen zaken op één hoop gooien: voor hen zijn alle Joden aanhangers van Israël.

Waarom brengen de Westerse leiders geen duidelijk onderscheid aan waar het Israël betreft: 'We veroordelen wat er gebeurt en we gaan sancties instellen zodat het stopt'? Dát zou het antisemitisme pas echt doen verminderen.

Dit antisemitisme is een gevaar dat ons sterk bedreigt in onze samenlevingen. Dit moet grondig worden bestreden. Daarnaast is het van belang dat de Westerse leiders ermee stoppen hun onvoorwaardelijke steun aan Israël uit te spreken [ongeacht Israëls daden]. Want juist daardoor werken ze het antisemitisme verder in de hand. Waarom brengen de Westerse leiders geen duidelijk onderscheid aan waar het Israël betreft: 'We veroordelen wat er gebeurt en we gaan sancties instellen zodat het stopt'? Dát zou het antisemitisme pas echt doen verminderen.

Internationaal recht en Israël

Zoals ik aan het begin van dit interview al even aanstipte, hebt u zelf meermalen gepleit voor het Internationaal Gerechtshof. Maar hoever is het dossier van wat er gebeurt in Palestina en Gaza inmiddels gevorderd? Want het is een tijdje geleden dat ze al spraken over het risico van genocide. Waarom duurt het zo lang? Valt er echt iets van te verwachten, of dient deze rechtszaak gewoon om na tien jaar te kunnen zeggen: "Ja, het was inderdaad een genocide", maar niet meer dan dat?

U raakt nu aan de problematiek van het internationale recht. Het internationale recht is erg onvolmaakt. Allereerst wil ik iets heel belangrijks zeggen voor de luisteraars [lezers] wat maar weinig mensen weten: namelijk dat de bevoegdheid van het Internationale Gerechtshof optioneel is; het is niet verplicht. Dit is een aanzienlijk verschil met het nationale recht binnen samenlevingen. Als ik een geschil heb met mijn buurman - mijn buurman heeft bijvoorbeeld zijn kraan laten lopen, waardoor mijn appartement is beschadigd – kan ik hem aanklagen voor verantwoordelijkheid voor mijn schade. Hij kan niet zeggen: "Ah nee, ik wil niet voor deze rechtbank verschijnen." Hij is verplicht naar de rechtbank te gaan. Als hij niet verschijnt, wordt hij bij verstek veroordeeld.

De bevoegdheid van het Internationale Gerechtshof is optioneel

Binnen het internationaal recht is samen met de Verenigde Naties het Internationaal Gerechtshof opgericht. Dit Hof moet de verschillende staten reguleren, maar de jurisdictie is optioneel. Dat wil zeggen, de staten nemen deel aan de rechtspraak voor zover ze daartoe bereid zijn. Het betekent dat de ene staat de andere alleen voor het gerecht kan dagen als de andere ermee instemt voor het gerecht gedaagd te worden. Een land als Frankrijk erkent de bevoegdheid van het Hof in Den Haag niet. Niemand in de Franse elite weet dit behalve advocaten. Niemand weet dat. [Nederland erkent de bevoegdheid van het Hof in Den Haag overigens wel, red.]

Hoe ging dit in de beginfase?

Met het oog op deze facultatieve rechtspraak zoals vastgelegd in het statuut van het Hof, zeiden de staten, althans de staten die de bevoegdheid van het Hof erkennen, tegen elkaar: "We gaan een verklaring ondertekenen waarin staat: 'We erkennen de bevoegdheid van het Gerechtshof voor elk geschil dat kan ontstaan tussen ons en een andere staat die [ook] de bevoegdheid van dit Gerechtshof heeft erkend.'" Frankrijk, een permanent lid van de Veiligheidsraad, had deze verklaring ondertekend. Maar toen ze in 1974 voor dit Gerechtshof werd gedaagd door Nieuw-Zeeland vanwege kernproeven in de Stille Oceaan, trok ze zich terug uit die verklaring en tot vandaag heeft ze die nooit [opnieuw] ondertekend. Dus Frankrijk erkent de jurisdictie van het Internationaal Gerechtshof niet.

Voor de Verenigde Staten, een groot democratisch land en oprichter van de Verenigde Naties, geldt hetzelfde. In 1986 worden ze aangevallen door het kleine Nicaragua vanwege hun betrokkenheid bij de oorlog die de contra's voeren tegen Nicaragua, dat sandinistisch [socialistisch, red.] is geworden. Het Hof neemt een opmerkelijke beslissing waarbij de Verenigde Staten worden veroordeeld en zegt dat zij grotendeels verantwoordelijk zijn voor de door de contra's veroorzaakte schade. De Verenigde Staten trekken vervolgens hun erkenning in van de verplichtende bevoegdheid van het Hof. Dus je hebt nu een vacuüm voor wat betreft de internationale gerechtigheid.

Waarom kwam de zaak van Gaza dan toch door Zuid-Afrika voor de rechter?

Omdat er een tweede manier is om gerechtigheid te erkennen; namelijk via een zeer specifieke bevoegdheid van het Gerechtshof: wanneer er in een internationaal verdrag over een specifiek onderwerp een clause is die zegt dat het Gerechtshof bevoegd is voor de interpretatie of toepassing van dit betreffende verdrag. Dit is het geval bij de Conventie over genocide.

De conventie gaat heel ver in haar vereiste dat staten preventieve maatregelen moeten nemen tegen genocide

In 1948 werd daarover onderhandeld en werd dit verdrag ondertekend. Het was een conventie die absoluut gunstig was voor Israël. Israël heeft het dan ook ondertekend zonder enig voorbehoud te maken, want staten kunnen een voorbehoud maken. Deze overeenkomst bevat een clause die zegt dat het Hof bevoegd zal zijn voor elk geschil over de interpretatie of toepassing van de overeenkomst. Zo kon Zuid-Afrika Israël voor de rechter slepen. En zo deed Nicaragua hetzelfde jegens Duitsland [in 2024, red.] omdat het de conventie had geschonden [voor wat betreft de plicht tot preventie van genocide, red.] Want de conventie gaat heel ver in haar vereiste dat staten preventieve maatregelen moeten nemen [tegen genocide]. Het Hof werd daar dus wel ingeschakeld en bevoegd verklaard, maar het werd bijvoorbeeld niet ingeschakeld tegen de Verenigde Staten, hoewel de VS duidelijk medeplichtig zijn.

Waarom niet?

Omdat de Verenigde Staten het genocideverdrag weliswaar hebben ondertekend, maar een voorbehoud hebben gemaakt bij de bevoegdheidsclause van het Hof. We kunnen de Verenigde Staten dus niet op deze basis voor het gerecht dagen. Kortom: het Hof is bevoegd voor de zaak Zuid-Afrika *versus* Israël, of Nicaragua *versus* Duitsland. Maar het Hof is erg traag doordat het volledig overbelast is. Ze heeft momenteel enorm veel zaken af te handelen maar ze heeft heel weinig middelen om onderzoek te verrichten of informatie in te winnen. Het duurt dus erg lang. Ze nam deze zaak toch in behandeling omdat Zuid-Afrika had verzocht om zogenaamde voorlopige maatregelen, dat wil zeggen noodmaatregelen. Zuid-Afrika heeft driemaal om noodmaatregelen verzocht. Drie keer heeft het Hof bevel gegeven tot het ten uitvoer brengen van noodmaatregelen. Zodra het Hof uitspreekt dat er een risico op genocide bestaat, hebben staten de plicht om dit te voorkomen, en dat geldt voor alle staten in de wereld. De wet is dus duidelijk geformuleerd; het probleem is de toepassing ervan.

Zodra het Hof uitspreekt dat er een risico op genocide bestaat, hebben staten de plicht om dit te voorkomen, en dat geldt voor alle staten in de

wereld. De wet is dus duidelijk geformuleerd; het probleem is de toepassing ervan.

De staten wereldwijd waren namelijk erg hypocriet toen ze deze internationale verklaringen hebben opgesteld, zoals het Handvest van de Verenigde Naties, en deze internationale instanties hebben opgericht zoals het Internationaal Gerechtshof en vervolgens het Internationaal Strafhof. Ze leken hiermee een hele vooruitgang te boeken, maar dit was zeer dubbelhartig. Ze bouwden bepaalde afzwakkende mechanismen in om er zeker van te zijn dat ze er zelf niet door geraakt zouden worden. Hierdoor hebben we zo'n slecht functionerend, ondeugdelijk internationaal rechtssysteem.

De staten wereldwijd waren erg hypocriet toen ze deze internationale instanties hebben opgericht: ze bouwden afzwakkende mechanismen in om er zeker van te zijn dat ze er zelf niet door geraakt zouden worden.

Hierdoor hebben we zo'n slecht functionerend internationaal rechtssysteem.

Dus ik ben op een punt in mijn leven aangekomen na dit internationale recht jarenlang te hebben bestudeerd, dat ik ervan overtuigd ben geraakt dat de Verenigde Naties verouderd zijn. Ze beantwoordden ooit aan een behoefte. Ze waren een stap voorwaarts vergeleken met de Volkenbond. Maar op dit moment is een hervorming ervan onmogelijk, omdat de artikelen 108 en 109 van het handvest vereisen dat herzieningen worden gesteund door de stemmen van de vijf permanente leden. Er zal dus geen substantiële hervorming van de VN plaatsvinden. Want geen van de vijf permanente leden wil een consistente hervorming van de Verenigde Naties. Dus mijn analyse is dat we de Verenigde Naties moeten houden, die voorlopig beter zijn dan niets.

Maar we moeten alert zijn, want we weten dat de VN zijn beste tijd heeft gehad en dat we het mondiale Zuiden, met [vaak] autoritaire en zeer ondemocratische landen, niet mogen toestaan op hun eigen manier een nieuwe wereldorde te ontwerpen. De democratische krachten in alle landen van de wereld zijn nodig, waarvan er ook enkele zijn in de landen van het mondiale Zuiden, maar vooral landen in ons deel van de wereld, die dragers waren van deze democratische en juridische ambitie. De landen in ons deel van de wereld moeten gaan nadenken over een andere organisatie van de wereld: een organisatie van *volkeren*, en niet van *staten*. Want door een organisatie van staten te creëren, hebben we de volken in de steek gelaten en de weg vrijgemaakt voor het falen van vandaag. Dus we staan voor een historisch moment, dat moeilijk te hanteren is omdat we een rechtsbasis nodig hebben. We hebben

nog steeds een aantal rechtsmiddelen; ze zijn zwak, maar we hebben ze nog wel. Maar we moeten ons wel realiseren dat we verder vooruit moeten denken.

***We moeten gaan nadenken over een andere organisatie van de wereld:
een organisatie van volkeren, en niet van staten***

En juist in deze context zien we dat de niet-Westerse landen van het mondiale Zuiden ons steeds meer in de gaten houden, bijna op een minachtende manier, waarbij ze onze dubbele normen aan de kaak stellen. Omdat we niet alleen niets doen [om de Palestijnen te hulp te komen], maar het blijkt dat we tegelijkertijd een kolossale investering doen in Oekraïne. En we zijn bezig met het aannemen van het 19e pakket aan sancties tegen Rusland. Is het niet zelfdestructief om dat te doen? Schept dit geen gevaarlijk precedent voor de geloofwaardigheid van de internationale betrekkingen? Zal er in de toekomst nog steeds een internationaal recht zijn, of was het gewoon een soort utopie uit de 20e eeuw? Hoe ziet u dit?

***Aan de ene kant waren we voor de mensenrechten
en aan de andere kant vertraptten we die.
Het mondiale Zuiden weet dat maar al te goed.***

Het is buitengewoon ernstig, u hebt helemaal gelijk. De dubbele standaard is niet te rechtvaardigen, en wij in het Westen brengen onszelf in diskrediet met onze ongekende hypocrisie. Maar het is niet van vandaag of gisteren, deze hypocrisie. Frankrijk heeft zich tot drager uitgeroepen van de universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Het waren de grote Franse juristen René Cassin en Stéphane Essel die dit project droegen - maar gelijktijdig voerden wij als Fransen oorlogen in Indochina [o.a. Cambodja en Vietnam] en in Algerije, met zware repressie. Dus aan de ene kant waren we voor de mensenrechten en aan de andere kant konden we die vertrappen. Het mondiale Zuiden weet dat, ze weten dat maar al te goed. En dus moet je consistent zijn als je eenmaal principes en waarden hebt: je moet ze volledig en consistent verdedigen, zelfs als dat moeilijk is.

***Je moet consistent zijn als je eenmaal principes en waarden hebt: je moet
ze volledig en consistent verdedigen, zelfs als dat moeilijk is***

De zitting van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, die over een paar dagen begint, zal cruciaal zijn. Cruciaal, want als de staten geen stappen zetten met betrekking tot

Israël, vooral als ze/ we geen sancties instellen, zal de minachting [van de niet-Westerse landen] onomkeerbaar zijn.

De Verenigde Naties hebben niet veel mogelijkheden, maar ze hebben er wel een paar. De Veiligheidsraad wordt geblokkeerd door het Amerikaanse veto. Het heeft geen zin te proberen dat te omzeilen. Maar laten we niet vergeten dat in 1950, ten tijde van de Koreaanse oorlog, de Veiligheidsraad werd geblokkeerd door de Sovjets. En wat deden de Amerikanen, die op dat moment de Algemene Vergadering in handen hadden? - Want in 1950 bestond de Algemene Vergadering nog uit ongeveer vijftig staten die allemaal pro-Westers waren: de Amerikaanse Minister van Buitenlandse Zaken Dean Acheson zei iets heel goeds: "De Veiligheidsraad wordt nu geblokkeerd door een veto [van de Sovjets, red], maar laten we het handvest er nog eens op naslaan. Het handvest verdeelt de verantwoordelijkheid voor het bewaren van vrede immers tussen de Algemene Vergadering en de Veiligheidsraad. We gaan dus naar de Algemene Vergadering en vragen de Algemene Vergadering om de vredeshandhaving in de Koreaanse oorlog ter hand te nemen." En zodoende was het de Algemene Vergadering die de rest van de Koreaanse oorlog afhandelde.

De Algemene Vergadering kan dat doen. Die kan zeggen: "Ik neem de leiding." Dus die heeft vorig jaar, ik meen op 18 september 2024, een zeer goede resolutie aangenomen: in overeenstemming met de uitspraak van het Hof, die in juli werd gepubliceerd, heeft deze Algemene Vergadering een resolutie aangenomen die heel ver gaat door alle staten te vragen maatregelen te nemen om een einde te maken aan de gruwelen van de Palestijnse kwestie. Deze resolutie eist dat de kolonisten zich terugtrekken uit de nederzettingen, dat de staten daartoe alle maatregelen tegen Israël nemen. Daarop is de oorlog in Gaza geïntensiveerd; de situatie wordt nu gekenmerkt door hongersnood en een aangetoond risico op genocide. We zullen zien wat de Algemene Vergadering gaat doen, maar dat zal afhangen van de Westerse landen. Zullen ze de moed hebben om collectieve sancties tegen Israël te eisen? De Algemene Vergadering kan het doen. En als we dat niet doen, zullen de gevolgen voor het Westen dramatisch zijn.

Als we geen sancties instellen, zal de minachting van de niet-Westerse landen onomkeerbaar zijn

Een toekomstige vrede in het Midden-Oosten?

Ten slotte: denkt u dat vrede in het Midden-Oosten nog steeds mogelijk is?

Tja, je mag de toekomst nooit beledigen. Vaak komen er uit vreselijke zaken goede dingen voort. Op dit moment zien we echter een erg zwartgekleurd beeld. Gaza verkeert werkelijk in een verregaande staat van ontbinding en de Israëlische samenleving vernietigt zichzelf van binnenuit. Ik geloof niet echt in redders in de nood die door de Voorzienigheid worden

gestuurd, maar heel soms hebben we toch zoiets in de geschiedenis meegemaakt. Het zou kunnen dat er iemand opstaat die genoeg kracht heeft om vrede tot stand te brengen. Maar het hangt ook af van de bevolking. Het verbaast me dat de Israëli's tot nu toe niet meer in beweging komen. Natuurlijk is het wel zo dat ze verkeerd zijn geïnformeerd, doordat de Israëlische televisie hun niets vertelt over wat er in Gaza gebeurt.

De Associatieovereenkomst tussen de EU en Israël is zeer gunstig (en financieel zeer belangrijk) voor Israël, met praktisch hetzelfde niveau van commerciële voordelen als voor de EU-lidstaten. In artikel 2 daarvan staat dat de overeenkomst kan worden opgeschort en sancties opgelegd indien de partner [Israël!] geen blijk geeft van respect voor de mensenrechten.

Tenslotte is de Israëlische samenleving ook diep besmet, zoals we in de peilingen zien. Ze is bepaald niet tegen hetgeen haar regering doet [...] Integendeel: vanuit de Israëlische bevolking zien we doorgaans een sterke steun voor het regeringsbeleid.

Welk pad zou er kunnen zijn naar vrede? Ziet u dat in de nabije toekomst niet gebeuren?

Nee, op korte termijn niet. Ik zie niet wie Netanyahu zou kunnen stoppen. Degene die de sleutels in handen heeft, is Donald Trump omdat financiering en wapens uit de Verenigde Staten komen. Dus wij als Europeanen hebben beperkte macht. Maar je kunt duidelijk zien dat de Europeanen verdeeld zijn. Je hebt immers artikel 2 van de Associatieovereenkomst tussen de Europese Unie en Israël, [een overeenkomst] die zeer gunstig is voor Israël. Naar mijn inschatting – nu ben ik geen expert in deze associatieovereenkomsten, maar volgens de experts is het een overeenkomst die aan Israël praktisch hetzelfde niveau van commerciële voordelen biedt als aan de lidstaten van de Europese Unie. Praktisch dezelfde commerciële voordelen! Het is dus wel degelijk erg belangrijk voor hen, zelfs als het grootste deel van hun financiering en wapens uit de Verenigde Staten komt.

De sancties waarin artikel 2 van deze overeenkomst voorziet, zouden [moeten] worden toegepast. In dit artikel staat dat de overeenkomst kan worden opgeschort indien de partner geen blijk geeft van respect voor de mensenrechten. Het lijkt mij duidelijk dat Israël de mensenrechten niet respecteert. Een stemming van de Europese Unie om deze Associatieovereenkomst stop te zetten, zou dus uiterst noodzakelijk zijn. Verder zie ik weinig kansen op vrede, want aan de kant van de Verenigde Staten is het echt geblokkeerd. Op dit moment zegt iedereen dat het komt door Trump, maar Biden heeft ook geen stappen gezet. Wat de Verenigde Staten betreft, maakt het niet uit of de regering bestaat uit Republikeinen of Democraten. Uiteindelijk, onder de oppervlakte [van de partijverschillen] steunen de Verenigde Staten Israël altijd.

Welnu, met deze woorden sluiten we ons interview af. Dank u. Heel veel dank.

Slotvraag

Tot slot stel ik u traditioneel onze slotvraag. Wat is volgens u bij weinig mensen bekend en verdient het om bij iedereen bekend te zijn?

Dat zijn ongetwijfeld delen van ons nationale of Europese verleden die opzettelijk zijn gewist uit het collectieve geheugen, maar die wel degelijk verband houden met waar we in dit interview over spraken. Ik denk daarbij aan de koloniale overheersing.

De meeste mensen realiseren zich niet dat delen van ons nationale of Europese verleden opzettelijk zijn gewist uit het collectieve geheugen, die wel degelijk verband houden met waar we in dit interview over spraken. Ik denk daarbij aan de koloniale overheersing

Nu wil het toeval dat ik ben geboren en getogen in een gekoloniseerd land, Madagaskar. Dus ik zag met eigen ogen als kind en tiener wat koloniale overheersing inhield. Mijn ouders, die praktiserend katholiek waren, hadden ons op een nonnenschool geplaatst in de buurt van ons huis in Antananarivo [de hoofdstad van Madagaskar, red.] In deze school van religieuze zusters waren er lessen voor kleine blanke kindertjes en lessen voor kleine zwarte kindertjes en we hadden geen gezamenlijke pauzes. Ik ging naar school met een paar Malagassische buurkinderen met wie ik bevriend was. Wanneer ik op school aankwam, ging ik naar de blanke klas, en zij gingen naar de zwarte klas. We hadden geen gezamenlijke pauzes. Dat doet wel wat met je, vooral omdat ze ons de liefde van God en de liefde voor de naaste uitlegden, maar de praktijk daaraan totaal tegenovergesteld bleek. Dus ik geloof dat van deze overheersing die deel uitmaakte van de geschiedenis van het Westen, nog steeds overblijfselen aanwezig zijn. En ik geloof ook dat we dit alles moeten vertellen aan de jonge mensen van nu die het enigszins zijn vergeten omdat ze het niet hebben meegemaakt, terwijl de strijd nog lang niet gestreden is. We hebben weliswaar de dekolonisatie van deze landen bereikt, maar de overheersing is nog niet voorbij.

Het originele interview kunt u [hier](#) beluisteren.

► *Professor Monique Chemillier-Gendreau is een van de meest vooraanstaande Franse specialisten op het gebied van internationaal recht, zij is hoogleraar publiekrecht en politieke wetenschappen, en emeritus-hoogleraar aan de Universiteit Paris-Cité. Haar werk richt zich onder meer op de staatstheorie en zij heeft gepleit voor prestigieuze internationale rechtbanken, zoals het Internationaal Gerechtshof, waar zij de praktijken van Israël in de bezette Palestijnse gebieden aan de kaak heeft gesteld. Zij is de auteur van Een Palestijnse staat onmogelijk maken: het doel van Israël sinds zijn oprichting, een nietsontziende analyse van 75 jaar Israëlische schijnvertoningen. In dit interview, afgenomen door Olivier Berruyer voor Éluclid, blikt zij terug op de context waarin het zionisme ontstond en op de manier waarop deze ideologie zich heeft doorgezet. Vervolgens beschrijft ze in detail de verschillende strategieën van Israël om het bestaan van een Palestijnse staat in de praktijk onmogelijk te maken, waarbij alle mogelijke middelen worden ingezet.*

(Bron afb.: HispanTV)